

Theodorus Cantuar., capite 27.

U
Udalricus Cluniacensis, capite 110.

Urbanus II, P. M., capite 99.

Usuardus, capite 82.

V
Victor African., capite 23.

Victor Capuanus, capite 21.

W
A
Walafridus Strabo, capite 44.
Wilhelmus Hirsaugiens., capite 108, 106.
Willeramus Eberspergens., capite 78.

Z
Zacharias P. M., capite 32.
Zenophirus Constantinopol. ep., capite 74.
Zosimus P. M., capite 3.

ANONYMI ZWETLENSIS HISTORIA ROMANORUM PONTIFICUM.

A SANCTO PETRO

USQUE AD COELESTINUM III, ID EST ANNUM DOMINI 1191.

(D. Bern. PEZIUS, *Theas. Anecd.*, I, III, 325.)

MONITUM.

Auctor hujus Historiæ, quis aut cujus fortunæ homo fuerit, nec ex ipso ejus opere, nec ex codice ex quo in lucem protraximus, nec aliunde haurire licuit. Illud omnium certissimum, eum sæculo duodecimo, quo codex certo certius exaratus est, inferiorem esse non posse. Præterea eundem in diœcesi Pataviensi vel Salisburgensi ætatem egisse, illud argumento est quod nullum locum prætermittat, ubi de celebris et inveteratæ illius controversiæ quæ inter archiepiscopos Salisburgenses et episcopos Patavienses de prærogativa metropolitana jam dudum versatur, compositione agere posset, ut videre est in pontificatu Agapeti II et Benedicti VII, aliorumque plurimum præsulum Romanorum. Nos auctorem *Anonymum Zwetlensem* inscripsimus, non quod ejus loci cœnobita Cisterciensis fuerit aut esse potuerit, sed quod ex Zwetlensis bibliothecæ codice depromptus sit, id quod eruditorum virorum exemplis non vacat. Jam vero ad ipsam præsentem Historiam quod attinet, ea insignis est, maxime ad illos annos qui ad auctoris ætatem propius accedunt, id est ad sæculum XI et XII. Nam quæ prioribus sæculis evenisse narrantur, ea apud alios jam exstant, utpote ex veteribus Romanorum pontificum *Catalogis* et *Gestis*, ex conflictis primorum paparum *Decretalibus epistolis* ex *Prospero*. etc., decerpta, tametsi et in his quædam vulgo haudquaquam nota reperire sit. Nec illud observatu indignum quod nullum *Joannæ papissæ*, ineptissimæ scilicet fabulæ, vestigium apud nostrum, cætera in reprehendis pontificum vitiiis haud segnem, deprehendatur, sed concinno et perpetuo ordine Leoni IV Benedictus III, inter quos commentitia illa *Joanna* plerumque collocatur, succedat. Par nostri silentium est de magicis artibus, quibus Sylvester II, antea Gerbertus, ad Romanorum pontificatum grassatus fuerit, ut quidam insulsissima commenti sunt, etsi eum *sæculari litteraturæ nimium deditum, et ob hoc curioso imperatori Ottoni III amatum* fuisse neutiquam dissimulet. Sed hanc calumniam Sylvestro II impactam ab hominum mendacissimo *Bennone*, ut verbis eruditissimi Papebrochii S. J. in *Conat. chronolog. ad Catal. pontificum Roman.*, pag. 177, utamur, *centum annis ab obitu, et a Martino Polono improvide renovatam, atque ab hodiernis hæreticis, pontificii nominis hostibus sæpe decantatam Jacobus Gretserus S. J. argumento quidem negativo, sed efficaci ac decretorio confutavit in examine Mysterii Plessæani, cap. 43; quod videat, qui volet.*

INCIPIIT PROLOGUS IN HISTORIAM ROMANORUM PONTIFICUM.

Romanorum pontificum sibi per ordinem succedentium notitia sanctis Patribus tam venerabilis existit, ut sagaci diligentia, et diligenti sagacitate singulorum tempora et recolenda instituta, per quos paulatim incrementum recepit Ecclesia, attentissime indagarent. Si enim illorum merita sanctorum, qui in gradibus inferioribus constituti catholicæ institutioni et canonicæ informationi operam adhibuerunt, sub silentio non sunt transenda; multo magis eorum sanctitas Patrum, qui orthodoxæ fidei statum a primitiva Ecclesia exerunt, et sub tyrannide persecutorum contra inimi-

B eos fidei tam hæreticos quam idololatrias corroboraverunt, et omnem deformitatem vitæ humanæ certis legibus et limitibus domuerunt, tanto amplius est magnificanda, quanto per eorum non solum doctrinam, verum etiam quorundam gloriosa certamina dilatata crevit Ecclesia. Totius etenim hæreticæ pravitatis pestifera semina synodalibus decretis extirpata, latius pullulassent, nisi in ipsis fidei defensoribus et apostolicæ traditionis successoribus catholicæ doctrinæ semen Dominus Sabaoth nobis reliquisset. Illud tamen summopere notandum quod, cum a pontificatu Petri, principis apostolorum us-

que ad præsulatum papæ Silvestri, xxxii connumerantur pontifices, semotis Lino et Cleto, quod illi scilicet superstite adhuc Petro cooperatores ejus fuerunt, et episcopatu functi sunt; nemo tamen eorum suis decretalibus aliqua sanctire (50) omiserit, Chrysogono duntaxat excepto, qui vicesimus octavus computatur ab ipso, quem etiam aliqui ideo ponere in Catalogo eorundem pontificum omiserunt. Rursus cum a sancto Sylvestro usque ad B. Gregorium tringinta duo, supputantur præsules, omnes similiter, præter Mercurium solum, qui quinquagesimus septimus præsulatu post Petrum apostolum functus est, edidisse canones leguntur. Apostolici itaque viri consortes fidei scriptis informabant, insinuantes videlicet, quid appetere, quid

avere, quid tenere, quid denique et ejicere deberent. Merito igitur et digne omni Christiano eorum convenit habere notitiam, per quos tanquam sollicitos, et circa gregem Domini vigilantes pastores debitæ religionis et innocentie suæ formam recognoscit; ut etiam per ipsorum successionem cognoscere valeat, quis prior, quisve posterior sederit, quibus tam pro antiquitatis veneratione, quam pro merito scientiæ ac sanctitatis majoris majores nostri majorem sanxerunt reverentiam; et cum ad commodum suæ causæ aliquem canonem producere voluerit caudicus, illi potius auctori innitatur, quem nobis commendavit antiquitas, quæ in omnibus causis plurimum censuræ et auctoritatis habet.

(50) *Id est sancire.*

INCIPIT HISTORIA ROMANORUM PONTIFICUM.

I. Beatus Petrus apostolus et princeps apostolorum, filius Joannis provinciæ Galileæ, vico Bethesda, frater Andreæ, primo sedit Cathedram episcopatus Antiochiæ annos vii. Postea Romæ sedit annos xxv, mensibus ferme tribus, usque ad xiv Neronis annum. Hic ordinavit duos episcopos cooperatores, Linum et Cleum, qui populo Romano ministerium sacerdotale, vel supervenientibus exhiberent. Ipse vero orationi, et prædicationi operam dabat, astruente hoc Joanne papa tertio hujus nominis, et scribente episcopis Germaniæ. Petrus Princeps apostolorum adjuvatores sibi ascivit Linum et Cleum, non tamen pontificalem potestatem aut ligandi, aut solvendi normam tradidit eis, sed successori suo Clementi. Linum et Cleum nihil legimus unquam egisse ex pontificali ministerio potestative, sed quantum eis a B. Petro præcipiebatur, tantum solummodo agebant. Passurus autem cathedram Ecclesiæ Clementi commisit his verbis: *Trado ipsi Clementi a Domino traditam mihi potestatem ligandi atque solvendi, ut de omnibus quibuscunque decreverit in terris, hoc decretum sit et in cælis. Ligabit enim, quod oportet ligari, et solvet quod expedit solvi, tanquam qui ad liquidum Ecclesiæ regulam noverit. Ipsum ergo audite, etc.* Item: *Hæc cathedra eum, qui cupit eam, et audacter expetit, non requirit, sed ornatum moribus et verbis eruditum.* A beati Petri præsulatu usque ad Constantini imperatoris tempora seu propter raritatem episcoporum, sive propter rabiem persecutorum, aut nulla, aut certe vix ulla creduntur celebrata concilia pontificum. Hic scripsit duas epistolas, quæ canonicæ nominantur et Evangelium Marci. Crucifixus est a Nerone, xxxviii anno post passionem Domini, sepultus in Vaticano, in templo Apollinis, juxta lo-

cum, ubi crucifixus est. Simonem hæresiarcham condemnavit, a quo Simonia serpere cœpit, quem Philippus diaconus baptizasse legitur in Actibus apostolorum.

II. Linus, martyr, natione Italus, ex patre Herculiano, ab ipso B. Petro ordinatus episcopus sedit annis xi, mensibus fere iv usque ad consulatum Capitonis et Rufi, id est, duodecimum Neronis annum. Juxta Chronicam Eusebii, secundo anno Titi regis martyrio coronatur; sepultusque est in Vaticano vi Kal. Decemb. Hic ex præcepto B. Petri constituit, ut mulier velato capite intraret Ecclesiam.

III. Cleus martyr, natione Romanus, patre Emilianus, a B. Petro episcopus ordinatus, annos xii, mensibus ferme duobus, usque ad consulatum Domitiani ix, et Rufi, id est primum Domitiani annum, juxta Chronicam Eusebii, usque ad xii Domitiani annum. Hic chorepiscopus beati Petri ordinavit in urbe Roma presbyteros xxv, et sub Domitiano martyrio coronatus, sepultusque (est) juxta B. Petrum in Idus Julii.

IV. Clemens martyr, item natione Romanus de Cælio monte, ex patre Faustino, a B. Petro, ut aiunt, ordinatus, annos ix, menses ferme tres usque ad consulatum Vespasiani ix et Titi, id est octavum Vespasiani annum; juxta Chronicam Eusebii, usque ad tertium Trajani annum. Sub quo in exilium missus trans Pontum, jussu ipsius in mare demergitur viii Kal. Decemb. Cui Petrus ligandi ac solvendi potestatem tradidit. Hic vii regiones divisit notariis Ecclesiæ fidelibus, qui gesta martyrum sollicite perquirerent et scriberent. Ipse statuit canones capitulorum xxv, quos, quia hic po-

nerè longum est, lectorem ad decreta pontificum A tum; sextus accusatori non esse credendum, qui absentem accusat. Ipse illustre duxit martyrium, et passus in Vaticano juxta B. Petrum sepelitur iv Non. Januarii.

V. Anacletus, natione Græcus, de Athenis ex patre Antiocho, annos ix, menses ii usque ad consulatum Domitiani xvii et Clementis, id est decimum Domitiani annum. Qui etiam sub Domitiano passus est. Hic memoriam B. Petri, et loca, ubi episcopi collocarentur, composuit. Ipse etiam presbyter a B. Petro ordinatus est. Ipse ad sacrificandum idolis ductus, sacrificavit. Postea pœnitentia ductus confessione veræ fidei, capite truncatus est. Canones statuit capitulorum xxiv.

VI. Evaristus martyr, natione Græcus, ex patre Judæo, de civitate Bethlehem, annis ix, mensibus x usque ad consulatum Galli et Braduæ, id est septimum Trajani annum, sub quo passus, sepultus est in Vaticano vi Kal. Novemb. juxta Chronicam Eusebii usque ad undecimum Domitiani annum. Hic constituit duos in Urbe presbyteros, et septem diaconos ordinavit, qui custodirent episcopum prædicantem. Sex canones statuit.

VII. Alexander martyr, natione Romanus, ex patre Alexandro de regione caput Tauri, annos x, menses x, usque ad consulatum Emilii, et Veteris, id est xv Trajani annum; juxta Chronicam Eusebii, usque ad tertium Trajani annum. Hic sanctitate incomparabilis, fide clarissimus, maximam partem senatorum Urbis convertit ad Dominum. Hic statuit canones ix inter quos unus est de conspersione salis et aquæ ad habitacula fidelium omni Dominico die benedicenda. Alius est, quod aqua debeat cum vino misceri in calice. Reliquos pro tædio vitando tacemus. Qui jubente Trajano ab Aureliano, comite utriusque militiæ carceri mancipatur. Deinde post innumera tormenta punctis creberrimis per cuncta membra pungebatur, donec deficeret. v Kal. Maii obiit. Hic passionem Domini miscuit in prædicatione sacerdotum, quando missæ celebrantur.

VIII. Sixtus martyr, natione Romanus, ex patre pastore, annos x, menses ii, usque ad consulatum Veri et Ambigui, id est sextum Adriani annum, cujus etiam temporibus passus obiit viii Id. April.; juxta Chronicam Eusebii, usque ad xii Adriani annum. Hic de regione Via Lata statuit canones capitulorum iv inter quos unus est, non debere tractari vasa sacra, nisi a sacratis, et Deo dicatis hominibus.

IX. Telesphorus martyr, natione Græcus, ex Anachoretis, annis xi, mensibus ferme iv tempore Antonini et Marci; juxta Chronicam Eusebii usque ad primum Antonini annum. Statuit canones vi. Primus de jejuniis clericorum, vii videlicet hebdomadarum ante Pascha; secundus clericos non esse accusandos a laicis; tertius de nocturna missa in Nativitate Domini, et hymno angelico dicendo; quartus de hora missæ quotidianæ; quintus vulgus non esse recipiendum in accusatione sacerdo-

rum; sextus accusatori non esse credendum, qui absentem accusat. Ipse illustre duxit martyrium, et passus in Vaticano juxta B. Petrum sepelitur iv Non. Januarii.

X. Hyginus, natione Græcus, ex philosopho de Athenis, annis iv, mensibus iii usque ad consulatum Orsiti et Prisci; juxta Chronicam Eusebii, usque ad v Antonini annum. Quarto Id. Jan. obiit, sepultusque est in vico Atticano. Hic constituit clerum, et gradum ecclesiasticum distribuit. Canones tres statuit; inter quos primus, irritam esse sententiam archiepiscopi sine assensu coepiscoporum; secundus prohibenda peregrina judicia; tertius non recipiendum eum, qui recedit a proposito.

B XI. Pius, natione Italus, ex patre Rufino, frater pastoris de civitate Aquilegia, annos xix, menses iv; juxta Chronicam Eusebii, annos xv usque ad xx Antonini annum. Quarto Id. Julii obiit. Canones v capitulorum statuit. Quorum primus de confirmatione Paschæ est in hunc modum: Nosse vos volumus, quod Pascha die Dominico annuis temporibus sit celebrandum. Istis ergo temporibus Hermes doctor fidei, et Scripturæ effulsit inter nos; et licet nos ipsum Pascha prædicto die celebremus, et quidam dubitarent, ad corroborandas tamen animas eorum eidem Hermæ Angelus in habitu pastoris apparuit et præcepit ei, ut Pascha die Dominico ab omnibus celebraretur suo tempore. Unde et nos apostolica auctoritate instituimus omnes eadem servare debere; quia et nos eadem servamus, nec debetis a capite quoquo modo dissidere.

C XII. Anicius, sive Anicetus, natione Syrus, ex patre Joanne, annos xi, menses iv usque ad consulatum Præsens et Rufini; vel juxta Chronicam Eusebii, usque ad viii Veri annum. Tempore Severi et Marci passus, xvi Kal. Maii obiit. Hujus tempore Egesippus historiographus Romam venit, et perseveravit usque ad tempus Eleutherii papæ. Polycarpus etiam tunc Romam veniens, multos ab errore liberavit. Canones statuit vi. Primus est, ne clerici comam nutriant.

D XIII. Soter, natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, annis ix, mensibus ferme vii usque ad consulatum Cetegi et Olari, id est decimum Veri annum; juxta Chronicam Eusebii annos viii usque ad xvi Veri annum. Octavo Kal. Junii obiit. Hic statuit ii Canones: Ine feminae sacratæ sacra vasa aut pallas contingerent, nec incensum circa altaria deferant; item n ut sponsus et sponsa ante nuptias a sacerdote benedicantur.

XIV. Eleutherius, natione Græcus, ex patre Habundio, de oppido Nicopoli, annos xv, menses iii usque ad consulatum Materni et Braduæ, id est vi Commodi annum; juxta Chronicam Eusebii, usque ad xiii Commodi annum. Fuit autem Aniceti papæ quondam diaconus. Hic accepit epistolas a Lucio Britannico rege, ut rex per ejus mandatum Chri-

stianus fieret, quod et factum est. xi Kal. Maii obiit. Canones iv statuit. 1. Finitiva tantum iudicia clericorum deferri ad apostolicam sedem. 2. Non esse iudicandum, donec utrinque sit peroratum. 3. Intra provinciam exercendas pulsati actiones. 4. Non esse iudicandum absente iudicato, id est eo, cuius causa iudicatur.

XV. Victor martyr, natione Afer, ex patre Felice. Annos xv, menses ii usque ad consulatum Laterani et Rufini, id est iv Severi annum, sub quo passus obiit xii Kal. Maii; juxta Chronicam Eusebii usque ad octavum Severi annum. Canones capitulorum iv statuit. In uno de die et termino Paschali scribens Theophilo et fratribus Alexandrinis, sicut Pius prius fecerat, discussit ita dicens: Celebritatem sancti Paschatis die Dominico agi debere, et prædecessores nostri statuerunt, et nos illud eodem die celebrare solemniter mandamus, quia non decet, ut membra a capite discrepent et contra gerant. A xiv vero luna primi mensis usque ad xx diem ejusdem mensis eadem celebretur festivitas. Tunc etiam baptismum est celebrandum catholicum, et necessitate faciente sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus sub Christiana confessione quicumque hominum ex gentibus veniens baptizetur.

XVI. Zepherinus, natione Romanus, ex patre Habundio. Annos xviii, menses vii usque ad consulatum Præsensis et Extricati, id est vi Antonini Caracallæ annum; juxta Chronicam Eusebii usque ad ii Aureliani annum. vii Kal. Sept. obiit. Canones iii statuit. 1. Ut præsentibus clericis et laicis ordinatio clericorum celebretur, et certo tempore. 2. Quo modo et quo testimonio faciendum sit iudicium super episcopum. 3. Non esse cogendos ad responsum a suis sedibus pulsos.

XVII. Calixtus martyr, natione Romanus, ex patre Domitto, de regione Urbis Ravennatum. Annos v, menses ii; juxta Chronicam Eusebii usque ad iii Alexandri annum. Hic jussu Alexandri, quia privatam (51) curavit, per fenestram domus præcipitatus, et ligato ad collum ejus saxo in puteum demersus est. Post dies xiv Asterius presbyter cum clericis sepelivit corpus ejus in cœmeterio Calepodii. ii Id. Octob. obiit. Canones xiv statuit, Unum de iv temporibus scribens: Benedicto fratri et coepiscopo salutem. Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrari didicisti, convenientius nunc per iv tempora fieri decernimus, ut, sicut annus per iv tempora volvitur, et nos sic quaternum et solemne agamus jejunium per anni iv tempora.

XVIII. Urbanus martyr, natione Romanus, ex patre Pontiano. Annos viii, menses x; juxta Chronicam Eusebii ad xii (52) Alexandri annum. Per hujus doctrinam multi conversi, passi sunt sub Alexandro et B. Cecilia. viii Kal. Junii obiit. Statuit canones v capitulorum. 1. Inter quos vigere de-

beat communis vita. 2. Quomodo non debeant res Ecclesiæ usibus sæcularium applicari. 3. Timendam esse episcopi sententiam. 4. Votum communis vitæ non esse frangendum. 5 De manus impositione.

(53) *Ciriacus martyr, natione de Britannia, passus est cum xi millibus virginum in Colonia.*

XIX. Pontianus martyr, natione Romanus, ex patre Calpurnio. Annos vi, menses v; juxta Chronicam Eusebii usque ad iii Maximini annum, sub quo etiam Sardiniam in Buccinam insulam cum Hyppolito presbytero deportatur, ibique sustibus mactatus consumatur. xii Kal. Decemb. obiit. Cujus corpus a Fabiano papa postea relatum, in cœmeterio Calixti, quod ante Calepodii dictum est, sepelitur. Unum canonem statuit: eos, qui non sunt bonæ conversationis, aut qui sunt suspecti, aut inimici, aut facile litigantes, aut quorum vita est accusabilis, aut qui rectam non tenent, aut docent fidem, accusatores esse non debere.

XX. Antherius martyr, natione Græcus, ex patre Romulo. Annum i usque ad novissimum Maximini annum. Hic martyrum gesta diligenter exquisivit. Passus est autem sub Maximino imperatore. iii Non. Jan. obiit, et sepultus est in cœmeterio Calixti via Appia. Duos statuit canones. 1. Quia ratione concedenda sit mutatio episcoporum. Alius, merito pleribus pravum fieri doctorem.

XXI. Fabianus martyr, natione Romanus, ex patre Fabio. Annos ferme xv. Super quem Spiritus sanctus in specie columbæ cœlitus descendens et super caput ejus manens, dignus exinde episcopatu iudicatur et consecratur. Hic divisit diacones et notarios per regiones, ut gesta martyrum in integrum colligerent. Qui passus xiiii Kal. Febr. obiit, et in cœmeterio Calixti sepultus est. Canones xii capitulorum statuit, unus quorum est: Omni anno chrisma conficiendum, et singulis annis innovandum, et vetus in sanctis Ecclesiis cremandum. Cui Origenes confessus errores suos in fide ab eo, sicut in epistola quadam Hieronymi reperitur, est correctus, quod Didymum dicunt asserere. Tradunt autem Fabianum Anthero defuncto, cum de agro reverteretur una cum amicis suis, et universus ecclesiæ populus pro episcopo eligendo in unum coisset, atque alius de alio, ut fieri solet in talibus, conclamaret, nec tamen vulgi sententia circa aliquid obtineret, astitisse etiam ipsum inter cæteros scire cupientem, qui rei exitus foret, et subito per Dei providentiam columbarum cœlium lapsam, figuram ferentem illius, quæ in sancti Spiritus imagine super Jesum descenderat apud Jordanem, supra caput astitisse Fabiani; ad quod spectaculum ora cunctorum oculosque conversos, et omnes velut uno spiritu commotos, hunc esse episcopatu dignum per Dei iudicium decrevisse, eumque continuo cathedræ impositum, et legitimo sacerdotio confirma-

(51) Vid. legend. Privatum.

(52) Supra hunc numerum æque antiqua manus notat x.

(53) Hæc veteri nostræ historiæ quædam sæculi xv manus interseruit.

tum. Quod alii super hujus, alii super Zeferini nomine gestum tradunt.

XXII. Cornelius martyr, natione Romanus, ex patre Castino. Annos II, menses II. Contra quem Novatus, Romanus presbyter cathedram sacerdotalem est conatus invadere. Qui Novatus hæreticus spem salutis idololatriæ, digne pœnitentibus, et in peccato lapsis denegans, concilio LX episcoporum, et totidem presbyterorum de Ecclesia projectus, damnatus est. De electione vero Cornelii B. Cyprianus in epistola, quam Antoniano scribit, sic ait: *Factus est Cornelius episcopus de Dei et Christi iudicio, de clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, de sacerdotum antiquorum et bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani, id est cum locus Petri, et gradus cathedræ sacerdotalis vacaret. Quo occupato, et Dei iudicio, atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis jam episcopus fieri voluerit, foris fiat, necesse est, nec habeat ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet unitatem.* Item in eadem de Novato, unde tota epistola eadem digesta est: *Miror quosdam sic obstinatos esse, ut dandam lapsis non putent pœnitentiam, aut pœnitentibus existiment veniam denegandam, cum scriptum sit: Memento, unde excideris, et age pœnitentiam.* Cujus etiam et aliæ exstant epistolæ ad diversas personas, et ad Cornelium papam de persecutione Ecclesiæ sese invicem consolantes, in quibus astruit etiam, ab hæreticis baptizatos rebaptizari debere. Qui sub Valeriano Centumcellas exsilio deportatus propter fidem decollatur XVIII Kal. Octob. Tres tantum canones statuit. 1. Non esse jurandum, nisi pro fide. 2. Ut nullus causam suam committat alieno iudicio. 3. Sententiam in absentem esse cassam. Hic etiam levavit corpora apostolorum de catacumbis. Dionysius etiam Alexandrinus episcopus Novato causanti, quod invitus Romæ episcopus ordinatus sit, scripsit in hunc modum, cujus epistolæ hoc exordium est: *Dionysius Novatiano fratri salutem. Si invitus, ut dicis, ordinatus es, probabis, cum volens discesseris.*

XXIII. Lucius martyr, natione Romanus, ex patre Porphyrio. Annos III, menses III, dies III, usque ad consulatum Valeriani tertium, et Gallieni, id est primum Valeriani annum. Qui ipsorum persecutione ob fidem Christi exsilio relegatus, postmodum divino nutu ad ecclesiam suam redire permissus, martyrium capitis obtruncatione complevit, positus via Appia ad Sanctum Sixtum. Tres canones statuit. 1. Quod, qui crimina intendunt, accusare possint. 2. De rebus ecclesiasticis. 3. Quod sacrilegium facit, qui aufert res ecclesiæ. Hic præcepit, ut duo presbyteri, et tres diaconi in omni loco non desererent episcopum propter testimonium ecclesiasticum.

XXIV. Stephanus martyr, natione Romanus, ex

(54) Sic codex hic.

A patre Lobio. Annos VI, menses VII, usque ad consulatum Valeriani III et Gallieni II; juxta Chronicam Eusebii mensibus tantum tribus. Qui post multa bona, quæ fecerat, jussu principum Valerii (54) et Gallieni antesanctum altare, dum sacrificium Deo offerret, comprehensus, dum finivit, decollatus est IV Non. Aug. Hic constituit, ut sacerdotes et levitæ vestes sacras in quotidiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia. Ordinavit tres presbyteros et septem diaconos et clericos decem, cum quibus assidue de regno Dei docebat. Canones statuit VII. 1. De infamibus personis. 2. De vestimentis ecclesiæ. 3. De spoliatis. 4. Quæ accusationes recipi debeant. 5. Quod per scriptum nullus sit accusandus. 6. Ante responsonem vocandum episcopum a primato. 7. Primam discussionem debere fieri intra provinciam.

XXV. Sixtus II martyr, natione Græcus et philosophus. Annum I menses ferme XI. Post hunc præfuerunt presbyteri usque ad consulatum Tusci et Bassi. In Chronica Eusebii annos XI usque ad XIII Gallieni annum. Sub Decio imperatore et Valeriano præfecto decollatus est IX (55) Id. Aug.; prius philosophus, postea Christi discipulus et magister magni martyris Laurentii. Duos canones statuit. 1. Injuste damnatos debere restitui. 2. De retractando comprovinciali iudicio a sede apostolica.

XXVI. Dionysius ex monacho prius Romanæ Ecclesiæ presbyter, cujus cognatio non invenitur. Annos VI, menses II, usque ad consulatum Claudii et Paterni, id est XV Gallieni annum; juxta Eusebium annos VIII usque ad Probi annum primum. Sepultus via Appia in cœmeterio Calixti. Quem consecravit Ostiensis episcopus Maximus. Duos canones statuit. 1. De distinctionibus ordinum. 2. Ut singulæ parochiæ dentur singulis presbyteris. Secundum Eusebium Dionysio successit Palmirienus; secundum vero alios Felix; sed puto, cum præ timore persecutionis cessante pontificatu præfuerint sacerdotes, iste Palmirienus, quia non in Catalogo pontificum ponitur, unus de presbyteris, qui præfuerunt, fuerit. Cui Dionysius Alexandrinus episcopus duas epistolas scripsit, dum adhuc privatus presbyter esset, tertiam, dum esset pontifex, de Novato.

XXVII. Felix martyr, natione Romanus, ex patre Constantio. Annos IV, menses ferme IV usque ad consulatum Aureliani et Capitolini, id est III Aureliani annum. In Chronicis Eusebii, annis V usque V Probi annum. Canones statuit VII: 1. De incertis iudiciis. 2. Ubi fieri debeat discussio. 3. Retractandam injustam damnationem episcoporum. 4. Quando adeundi sint primates. 5. Quantum spatii dari debeat restituto. 6. De examinatione accusantium. 7. Quod infames non sint repellendi a propriis causis.

XXVIII. Euticianus martyr, natione Tuscus, ex

(55) Sic codex male. *Lege VIII.*

patre Marino de civitate Luna. Annum 1, mensem 1, A consulatu Cari II et Carini, id est (ad) IV Aureliani annum; juxta Chronicam Eusebii menses tantum VIII, id est V Probi anno. Hic sub Aureliano imperatore martyrio coronatus, sepultus est in cœmeterio Calixti. Qui et ipse per diversa loca CCCXLII martyres manu sua sepelivit. Hic constituit tantum fruges, et faba, et uvas super altare benedici. Unum canonem de vinculo inscriptionis statuit.

XXIX. Gaius martyr, natione Dalmatinus ex genere Diocletiani imperatoris, ex patre Gaio. Annos XI, menses IV, dies XII usque ad consulatum Diocletiani V et Constantii II, id est IX Diocletiani annum; juxta Chronicam Eusebii, annis XV usque ad XIII Diocletiani annum, sub quo martyrio coronatus est cum Gabino fratre et presbytero. Hic ordines ecclesiasticos disposuit, ut videlicet per omnes gradus ascenderet primum, si quis episcopus fieri mereretur, ut esset ostiarius, lector, exorcista, subdiaconus, diaconus, presbyter. Canones II statuit. 1. Infamem esse, qui non probaverit illata, et alium supradictum quo ordine accedendum sit ad ordines.

Chrysoconi decreta, qui XXVIII a B. Petro sortitus est cathedram, nusquam reperi nisi quod ad quamdam virginem exhortatorias ad sufferendum martyrium scripsit litteras. Verum cur hoc acciderit, utrum cita morte præventus sit, vel aliud quid ei contigerit, non satis elucet. Unde et in Catalogo non ponitur pontificum.

XXX. Marcellinus martyr, natione Romanus, ex patre Præjecto. Annos IX, menses IV, dies XVI, usque ad consulatum Diocletiani VIII et Maximiani VIII, id est XVII Diocletiani annum. Juxta Chronicam Eusebii usque ad XX Diocletiani annum. Qui compulsus a paganis thurificavit dæmonibus, sed postea insignis factus est martyr. Concilium siquidem episcoporum non audiens ipsum sicut magistrum judicare dixit ei: *Ore tuo causam tuam judica, non nostro judicio.* Et iterum: *Noli audiri in nostro judicio, sed collige in sinu tuo causam tuam.* Et rursus: *Quoniam ex te, inquit, justificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis.* A quo etiam B. Mauricius magnus martyr, benedictionem accipiens cum imperatore Maximiano contra inimicos imperii tendit. Canones duos statuit. 1. Quod episcopi pontifici, a quo consecrati sunt, nullum possint inferre præjudicium, et quod clericus a laico non sit accusandus. 2. Quod nulla potestas aliquid agere debeat contra auctoritatem divinam.

XXXI. Marcellus martyr, natione Romanus, ex patre Benedicto de regione via Lata. Annos V, menses fere VIII. Qui, jubente Diocletiano, pro fide Christi cum Claudio, et Cirino, et Antonio capite truncatus est, et post dies XXXV sepultus via Salaria in cubiculo a Marcello presbytero et diaconibus cum hymnis in cœmeterio Priscillæ. Quo tempore fuit magna persecutio, ita, ut intra unum mensem XVII millia hominum promiscui sexus martyrio corona-

rentur. Et cessavit episcopatus annos VII, menses VI, dies XXV, persequente Diocletiano imperatore Christianos. Hic fecit cœmeteria via Salaria et XXV titulos in urbe Roma constituit propter baptismum, et pœnitentiam multorum qui convertebantur ex paganis, et propter sepulturas martyrum. Canonem unum statuit: quod non sit rata sententia provincialis synodi sine consensu sedis apostolicæ. Hic in Chronico Eusebii non habetur.

XXXII. Eusebius, natione Græcus, ex medico. Annos VI, mensem 1. In Chronicis Eusebii menses VIII vicesimo anno Diocletiani. Hic hæreticos invenit in urbe, quos ad manus impositionem reconciliabat. Quatuor canones instituit. 1. Quorum conversatio non est diversa, non debent se invicem accusare. 2. Non posse vocari expoliatum, donec ei omnia sua sint redintegrata. 3. Qui sint infames? 4. De inventione Crucis Domini nostri Jesu Christi, quæ nuper nobis gubernacula sanctæ Romanæ Ecclesiæ tenentibus V Non. Maii inventa est, in prædicto Kalendarum die Inventionis festum vobis solemniter celebrare mandamus. Judæus, qui ostendit eam, baptizatur, et Ciriacus nominatur.

XXXIII. Melciades, natione Afer. Annos VI usque ad consulatum Volusiani et Aniani, id est quartum Constantini annum. Constituit, ut ex consecratu episcopi oblationes per Ecclesias dirigerentur. Septem canones statuit. 1. Non esse aliquem subito judicandum. 2. Quid baptismus, quid confirmatio conferat? 3. Die Dominica et quinta feria non esse jejunandum; jejunium Dominicæ diei et quintæ feriæ nemo celebrare debet; ut inter jejunium Christianorum et gentilium, et veraciter credentium et infidelium, atque hæreticorum vera et non falsa habeatur discretio. Unde B. Gregorius in dispositione officiorum quintam feriam infra Quadragesimam vacantem dimisit, quibus postea secundus Gregorius officia Dominicarum concessit, et cætera disposuit. 4. De primitiva Ecclesia. 5. Quomodo creverit Ecclesia in gentibus? 6. Imperatorem non debere judicare de episcopis. 7. Alia esse negotia sæcularia, alia ecclesiastica.

XXXIV. Silvester, natione Romanus, ex patre Rufino et matre Justa. Annos XIII, menses X usque ad consulatum Constantini et Volusiani. In Chronica Eusebii annos XII usque ad XXV constantini annum, quem etiam baptizatum de fide Christi instruxit. Cujus industria synodus præclarissima in toto orbe terrarum trecentorum decem et octo Patrum apud Nicæam urbem Bithyniæ celebratur sub consulatu Constantini et Licinii imperatorum XIII Kalendarum Juliarum Julii, tamen successoris sui tempore consummatur. Hæc synodus habita contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate asserebat, condemnata eadem blasphemia de inæqualitate Trinitatis, consubstantialem Deo Patri Dei Filium per Symbolum, quod adhuc in Ecclesia frequentatur, diffinivit, et LXX canones statuit.

Item consilio ejusdem imperatoris Constantini in urbe Roma congregavit cclxxxvii episcopos. et damnavit iterum tam Calistum, quam Arium, et Photinum atque Sabellium. Constituit etiam, ut presbyterum Arianum respicientem nemo susciperet, nisi episcopus ejusdem loci eum reconciliaret, et sacrosancto chrismate per manus impositionem (*in*) sancti Spiritus gratia, quæ ab hæreticis dari non potest, eum confirmaret. In qua etiam synodo consensu et subscriptione omnium constitutum est ut nullus laicus clerico crimen audeat inferre, et non tantum de episcopis, sed et de omnibus ordinibus clericorum, nec ullus inferioris ordinis adversus superiorem det accusationem aliquam; et non damnabitur præsul, nisi in lxxii, neque summus præsul a quoquam judicetur presbyter autem cardinalis, nisi in quadraginta quatuor testibus damnabitur. Diaconus cardinalis nisi xxxvi; subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius, nisi vi testibus condemnabitur. Testes autem, et accusatores sine aliqua sint infamia, uxores et filios habentes, et omnino Christum prædicantes. Testimonium clerici adversus laicum nemo recipiat. Nemo clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in Ecclesia. Nemo etiam clericus vel diaconus vel presbyter propter quamlibet causam intret curiam, nec ante judicem cinctum causam dare præsumat. Et si quis clericus accusans clericum curiam introierit, anathema suscipiat. Inter cætera in prædicta, consilio omnium, statuit synodo, ut sacrificium altaris non in serico panno aut intincto quisquam celebrare præsumeret, sed in puro lineo, ab episcopo consecrato, terreno seu lino procreato atque contexto, sicut corpus Domini nostri Jesu Christi in sindone munda lineæ sepultum fuit. Constituit etiam, ut baptizatum liniat presbyter. Fecit etiam ordinationes, vi die (56), mense Decembri, presbyteros lxii, diaconos xxv, episcopos per diversa loca lxxx. Colobia, quibus prius apostoli utebantur, absque manicis, commutavit in dalmaticas, appositis manicis. Pridie Kal. Jan. obiit, et sepultus est in cœmeterio Priscillæ, via Salaria. Dedit etiam decretum, ostendens, qui ordines quibus debeant esse subditi. Dicit, quod presbyter episcopo, diaconus presbytero, subdiaconus diacono, acolythus subdiacono, lector acolytho, exorcista lectori, exorcistæ ostiario, abbas obedire debet ostiario, monachus abbati.

XXXV. Marcus, natione Romanus, ex patre Prisco. Annos ii, menses ix usque ad xx Constantini annum. In Chronica Hieronymi menses ix vicesimo quinto Constantini anno. Canonem statuit, ut episcopus civitatis, quando hostias consecrat, pallio uteretur. Obiit Nonis Octob. et sepultus est in cœmeterio Balbinæ via Ardeatina.

XXXVI. Julius, natione Romanus, ex patre Rustico. Annos xv, menses ii. Qui in Nicæna synodo

vocatus a Constantino defuit senio gravatus, sed pro eo Vitus et Vincentius presbyteri interfuerunt. Sub hoc Arius et factores ejus, qui consubstantialitatis verbo derogaverunt, plenariè damnati sunt. Qui etiam sub Constantio filio Constantini Ariano tribulationes et exsilia per x menses perpeßus, post hæc cum magna gloria ad sedem suam reversus est. A quo etiam B. Donatus episcopus consecratus est Aricii. Canones statuit vii. 1. Non esse accusandum episcopum, nisi in legitima synodo. 2. Non esse damnandum episcopum sine sententia sedis apostolicæ. 3. De peregrinis judiciis. 4. De confessis. 5. Ut, qui crimina intendunt, per se accusent. 6. De appellatione. 7. Ne excommunicati accusent. Constituit præterea, ut nullus clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in ecclesia, et notitia fideliter per notarios colligeretur, et sive cautiones, sive instrumenta, aut donationes vel commutationes, aut traditiones, vel testamenta, aut allegationes, vel manumissiones a clericis in ecclesia celebrarentur. Juxta Chronicam Hieronymi annos xv, menses ix usque ad vicesimum Constantini annum.

XXXVII. Liberius, natione Romanus, ex patre Ligusto. Annos vi, menses iv. In Chronica Hieronymi xvii annos, usque ad ii Valentinianni annum. Qui cum Constantio, filio Constantini consensit ad persequendum Christianos. Liberius ab exsilio reversus, primum catholicus, postea consensit in hæresi. Scripsit epistolam universis episcopis, in qua diligentius eos commonuit, ne plebes sibi commissas relinquunt, et ne propter opprobrium malorum hominum quieti se tradant, et ut se solummodo salvent: filios orphanos non relinquunt. Qui etiam ordinavit sepulcrum Beatæ Agnetis marmore.

XXXVIII. Felix II, martyr, natione Romanus, ex patre Anastasio. (57) Annum i, menses iii inter exsulatum Liberii anno xx Constantini. Qui declaravit Constantium, filium Constantini hæreticum, et secundo ab Eusebio Nicomediæ episcopo baptizatum, et juxta præceptum ejusdem Constantii capite detruncatur. Liberius ab exsilio reversus restituitur a Constantio. Felix iv canones statuit. 1. De petendis induciis, ut qui timent locum, sibi tutum eligant. 2. De differentia ecclesiasticæ et sæcularis causæ. 3. Accusatus legitime ad concilium ire debere. 4. (58) Qui non debeant admitti ad accusationem episcoporum.

Damasus post Liberium per successionem sacerdotium in urbe Roma susceperat, quem prælatum sibi non ferens Ursinus quidam ejusdem Ecclesiæ diaconus in tantum furoris erupit, ut persuaso quodam satis imperito et agresti episcopo collecta turbulentorum et seditiosorum manu in basilica, quæ Sicinina appellatur, episcopum se fieri extorqueret, legibus, et ordine, et traditione perversis. Quo ex facta ecclesia ordinatus est.

(58) Addita a dicta manu.

(56) Sic cod.

(57) Alia manus, viz tamen sæculo xiiii recentior: iste dicitur esse Ursinus, qui latenter in Sicinensi

cto tanta seditio, imo vero tanta bella orta sunt, alterutrum defendentibus populis, ut replerentur humano sanguine orationum loca. Quæ res factione Maximini præfecti, sævi hominis, ad invidiam boni et innocentis versa est sacerdotis, ita ut causa ad clericorum usque tormenta duceretur. Sed assertor innocentiae Deus adfuit, et in caput eorum, qui intenderunt dolum, poena conversa est.

XXXIX. Damasus, natione Hispanus, ex patre Antonino. Annos XVIII, menses III. In Chronicis Prosperi annos XVIII usque ad V Gratiani annum. Qui voce publica damnavit Liberium facta synodo cum episcopis XVIII et presbyteris XXV, et cessavit persecutio, non tamen multum tempus. Cujus etiam industria synodus Constantinopoli CL Patrum, contra Macedonium ejusdem civilitis episcopum, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse, et contra Sabellium, qui ipsum astruebat Patrem esse, qui Filius, et illum Filium, qui Pater est, et quando vult, Pater est, et quando vult, Filius est, et quando vult, Spiritus sanctus est, congregatur. Qui damnatis hæresibus prædictis statuerunt contra Macedonii errorem canones III consubstantialium Deo Patri et Filio Spiritum sanctum demonstrantes, Symboli formam statuentes, quam tota Græcorum et Latinorum confessio in ecclesiis prædicat. Quorum canonum auctor maxime B. Nectarius Constantinopolitanus episcopus fuit. Hic multa corpora sanctorum requisivit et invenit, quorum memoriam etiam versibus declaravit. Qui etiam invidiose æccusatus de adulterio XLIV purgatur episcopis. Canones IV statuit. 1. De non commiscendis personis in causa. 2. De vocatione ad synodum. 3. De modo accusandi. 4. Item de eodem. Cui B. Hieronymus plura scripsit.

XL. Siricius, natione Romanus, ex patre Tiburcio. Annis XV vel juxta Prosperum annis XIV usque ad tertium Archadii annum. In cujus Chronicis Ursinus dicitur, qui supra cum Damaso dicitur electus et remotus. Ipse epistolam Himerio Teraconensi episcopo, qui prædecessori suo Damaso prius de iis scripserat, XV decretalia capitula continentem scripsit, ac per eum ad universos Carthaginenses ac Bæticos, Lusitanos atque Gallicos, et cæteras vicinas provincias ea direxit. 1. De Arianis non rebaptizandis. 2. Ut præter Pascha, et Pentecosten baptismus non celebretur. 3. De apostatis. 4. Quod non liceat alterius sponsam ad matrimonii jura sortiri. 5. De iis, qui pœnitentiam minime servaverunt. 6. De monachis et virginibus propositum non servantibus. 7. De clericis incontinentibus. 8. De clericis, quales debeant promoveri. 9. De clericorum conversatione. 10. De grandævis. 11. Quod clericus, qui secundam uxorem duxerit, deponatur. 12. Quæ feminae cum clericis habitent. 13. De monachorum promotione. 14. Quod pœnitens non fiat clericus. 15. Ut, si per ignorantiam pœnitens digamus, vel viduæ maritus clericus factus fuerit, non promovea-

tur. Jussit etiam pœnitentibus in ultimo viaticum non negari, quod Novatus prohibuit.

XLI. Anastasius I, natione Romanus, ex patre Maximo. Annos III. In Chronicis Prosperi annos IV, usque ad VII Archadii annum. Hic Manichæos in urbe inveniens damnavit, et constituit, ut nullus transmarinus in clericatum susciperetur, nisi v episcoporum designaretur chirographis. V Kal. Maii obiit. Constituit, ut, dum evangelia recitantur, sacerdotes et cæteri omnes præsentés, non sedentes, sed venerabiliter omnes curvi in conspectu evangelii stantes, Dominica verba intente audiant, et fideliter adorent.

XLII. Innocentius, natione Albanus, ex patre Innocentio. Annos XV, menses ferme IV. In Chronicis Prosperi annos XIV, usque ad octavum Honorii annum. Novatianos persequitur. Epistolas scripsit ad episcopos diversarum provinciarum, in quibus continentur capitula decretalia LVI. Primum de pacis osculo, dando post confecta mysteria scribens Decentio; pacem asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere, cum post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessaria indicenda, per quam constat populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, atque in ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrantur. Et aliud de nominibus ante pacem sacerdotis non recitandis, quam superfluum sit, ut ejus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen insinues: *Prius ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus. Unum inter eos ad Aurelium Carthaginensem episcopum et Augustinum Hipponiensem, plenum charitate et commendatione: Item ad Aurelium episcopum de Pascha ita: Hæc litteras de ratione Paschali, alterius dico, futuri anni perscripsi. Nam cum ante diem XL Kal. Aprilium pene luna XVI colligatur, non quidpiam minus est, itemque in ante diem IV Kalendarum earumdem veniat XIV (59), et existimavi XI Kalendarum memoratarum die festa Paschalia celebrandum; quoniam in XXIII luna nullam pascha unquam ante factum esse cognovimus. Sententiæ meæ exposui tunc: jam prudentiæ erit tuæ consors mihi frater cœnantis et consacerdotibus nostris hanc ipsam rem in synodo religiosissima retractare: ut si nihil dispositioni nostræ resultat, nobis plenarie rescribas, quo deliberatam Paschalem diem jam litteris ante, ut moris est, servandam suo tempore præscribamus. Cætera de plerisque Ecclesiæ constitutionibus necessariis ab ipso statuta intermittimus.*

XLIII. Zosimus, natione Græcus, ex patre Abrahamio. Annos III, menses ferme V usque ad XI Honorii annum. Constituit, ut diaconus levam tegeret

palliis, et ut nullus clericus poculum in publico propinaret, nisi tantum in cellis fidelium. Sub quo contra Pelagium Carthaginensis synodus ccxvii episcoporum congregatur; qui Pelagius Britto, monachus, et Cælestius (60) discipulus ejus, a quo postea sectatores ejus Cælestiani dicti sunt, gratiæ Dei, qua prædestinati sumus in adoptionem filiorum Dei per Jesum Christum in ipsum, et qua eruihur de potestate tenebrarum, ut in eum credamus, in tantum inimici fuerunt, ut sine hac posse hominem credant facere omnia divina mandata. Denique increpatus a fratribus, quod nihil attribueret adjutorio gratiæ Dei, correctioni eorum hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret, sed infideli calliditate supponeret, dicens ad hoc eam dari hominibus, ut quod facere per liberum juberetur arbitrium, facilius possint implere per gratiam, dicendo: *Facilius, voluit credi, etiam si difficilius, tamen posse homines sine gratia divina, facere jussa divina.* Hæc et alia multa venenosa asseruit, quæ in eadem synodo damnata sunt, cui Aurelius Carthaginensis, et Augustinus Hipponiensis episcopi interfuerunt. Scripsit Epistolam decretalem sub tribus capitulis prænotatam ad Hesiçium Salonitanum episcopum; et aliam ad presbyteros Ravennatis ecclesiæ. Instituit etiam cereum in Pascha benedici; sed B. Ambrosius benedictionem composuit; licet alii asserant eam Gelasium fecisse, quod non est.

XLIV. Bonifacius, natione Romanus, ex patre Jocundo presbytero. Annos III, menses VIII, usque ad XV Honorii annum. Qui dissentientibus clero et populo legitur una die fuisse cum Eulalio ordinatus, sed cognita a principibus causa, expelli ambos de Urbe jusserunt; sed Bonifacium revocantes in sede constituerunt tempore Honorii et Valentiniani. Hic constituit, nullum servum clericum fieri, nec obnoxium curiæ. Scripsit epistolam eidem Honorio Augusto, ut constituat quatenus in urbe Roma nunquam per ambitum pontifex ordinetur. Cui Augustus rescripsit et statuit, ut si duo episcopi Romæ fuerint ordinati, ambo de civitate pellantur. Item epistolam scripsit aliam episcopis Galliæ de Maximo episcopo, diversis criminibus accusato, in qua unum decretale posuit capitulum: *Decernimus vestrum debere intra provinciam esse judicium, et congregare synodum ante diem Kalendarum Novembrium; ut si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad objecta respondeat. Si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non laçretur. Nam manifestum est, eum convictum de crimine, qui indulto, et toties delegato judicio purgandi se occasione non utitur.* Item epistolam Hilario episcopo Narbonensi: *Ut in unaquaque provincia nemo, contempto metropolitano, episcopus ordinetur.* Sepultus est via Salaria.

XLV. Cælestinus, natione Campanus, ex patre

(60) Sic codex.

A Prisco. Annos VIII, menses X, usque ad IX Theodosii annum. Sub hoc synodus Ephesina cc episcoporum congregatur contra Nestorium episcopum Constantinopolitanum, qui purum hominem ex virgine Maria natum asseruit, ut aliam partem carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei et carne sentiret, sed sejunctim alterum prædicaret filium hominis, alterum Filium Dei diceret. Convenit autem hæc synodus Theodosio juniore XIII et Valentiniano III consulibus. Cui synodo vice S. Cælestini papæ præsedit Cyrillus Alexandrinus patriarcha; quæ etiam XII capitula contra Nestorii blasphemias totidem, apostolica auctoritate anathematizando conscripsit. Ostendit hæc synodus, manere in duabus naturis unam Domini nostri Jesu Christi personam. Intra missarum actionem angelicum hymnum: *Sanctus, sanctus, sanctus*, decantari statuit. Constituit etiam, ut psalmi Davidici ante sacrificium antiphonatum canerentur; nam antea tantum epistolæ et sanctum evangelium recitabatur. Statuit etiam, ut sacra mysteria non tractentur nisi a sacris ministris, et quicumque episcopus evocatus fuisset ad sedem apostolicam, rediens ad parochiam suam non reciperetur, nisi saluatorias litteras, hoc est formatas, plebi inde detulisset. VII Idus April. obiit. Scripsit epistolam ad Venerium, et cæteros Galliarum episcopos, in quibus (61) continentur capitula XXII. 1. De Prospero et Hilario, qui quosdam Galliæ presbyteros accusant Pelagii sectatores. 2. De S. Augustino episcopo mira laudis assertio. Præteritorum sedis apostolicæ episcoporum auctoritates de gratia Dei, et libero arbitrio, et cætera de diversis.

XLVI. Sixtus tertius, natione Romanus, ex patre Sixto. Annos VIII, usque ad annum Domini 440. Hic pro eadem re, qua decessor ejus, ad ipsum Nestorium, et ad omnes Orientis episcopos sententiam Occidentalium direxit. Qui post annum et menses VIII incriminatus a quodam Basso, cum LVI episcopis se purgavit; et Bassus condemnatur, sicut testatur epistola sua, quam ipse omnibus Orientalibus direxit, cujus initium est: *Gratias vestræ.* Ait enim: *Sicut nobis testis in cælo, testis in corde, dimittamus stultos foris loqui, quod volunt, scitote me criminari a quodam Basso, et injuste persequi. Quod audiens Valentinianus augustus nostra auctoritate synodum congregari jussit, et facto concilio cum magna examinatione, satisfaciens omnibus licet evadere satis aliter potuisssem, suspicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgavi a suspicionem et amulationem me liberavi. Sed non aliis, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendum, formam, exemplumque damus. Item: Condemnatus autem est memoratus Bassus a jam dicta synodo, ita tamen, ut in ultima die viaticum ei non denegetur, propter humilitatem pietatis Ecclesiæ. Valentinianus*

(61) Leg. qua.

quoque imperator scripto eum damnavit cum Augusta matre Placidia, et omnia prædia facultatum ejus, futuris de talibus hominibus dans formam ita faciendi, Ecclesiæ catholicæ servavit. Hunc ipsum Bassum, nutu divino mortuum, postea manibus suis cum linteaminibus et aromatibus tractans sepelivit apud B. Petrum v Kal. April. Canones statuit quatuor. 1. Qui non sint recipiendi ad accusationem sacerdotum. 2. De peregrinis judiciis prohibitis. 3. De appellatione. 4. De pulsatis. Synodus itaque, cum dixisset, non licere adversus pontificem sententiam dare, surrexit protinus imperator, et in arbitrio præfati pontificis tribuit judicare judicium suum.

XLVII. Leo doctor, natione Tuscus, ex patre Quintiano. Annos XXI, menses ferme II, usque ad annum Domini LXXII. Cujus industria Chalcedonensis synodus DCXVIII sacerdotum sub Martino principe habita est, in qua Eutichen Constantinopolitanum abbatem Verbi Dei et carnis unam naturam pronuntiantem, et ejus defensorem Dioscorum quondam Alexandrinum episcopum, et ipsum rursus Nestorium cum reliquis hæreticis eorum complicibus, una Patrum sententia prædamnavit, prædicans eadem synodus, Christum Deum sic natum de Virgine, ut una persona, et divinæ et humanæ confitenda sit naturæ. In hac synodo fuit Juvenalis Hierosolymitanus, Anatholius Constantinopolitanus, qui condemnata auctoritate sancti Leonis, hæresi proscripta, statuerunt canones XXVII. Qui Anatholius astruit, Dioscorum propter fidem non tantum esse damnatum, sed quia excommunicationem fecit sanctissimo papæ Leoni, concilio dicente: *Quoniam secundum excessus priorem iniquitatem transcendit et superat. Hic statuit inter actionem dicere: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Et: Supplices te rogamus, Omnipotens. Plurimi Manichæi per ipsum in urbe Roma detecti sunt, et ut damnarent Manichæum publica in ecclesia professione, et manus suæ subscriptione compulsi. Alii (62) obstinatione sanctum gregem Domini sua contagione polluerent, subditi legibus secundum Christianorum principum constituta, per publicos judices perpetuo sunt exsilio relegati, et omnia, quæ in scriptis, et occultis traditionibus suis habebant profana vel turpia, certa manifestatione probata, adeo ut ipse, qui eorum dicebatur episcopus, tentus proderet, et flagitiosa, quæ in suis mysticis teneret. Ipse siquidem hæreticorum malleus, et totius hæreticæ pravitatis destructor multa ad eruditionem fidelium tam in homeliis quam in sermonibus, quam etiam in epistolis plurima contra Euticen et Nestorium egregie dictata conscripsit, et ut angelica tuba ad salutem Ecclesiæ circa pestifera dogmata intonuit. Decreta statuit capitulorum XLIX, quæ sua elegantia omnibus nota esse possunt. Præterea quantum persecutioni tyrannorum se ut mu-*

(62) *Supple ne.*

A rus pro domo Dei opposuerit, exinde patet. Attila cum juxta Mintium fluvium ubi in Padum fluit, consistens hæsitare cœpit, utrum Romam adiret, an desisteret? non urbi, cui infestus erat, parcens vel consulens, sed Athalarici exemplum pavens, qui captæ a se urbi non diutius supervixit, sanctissimus Leo papa sibi occurrit. Qui cum ad regem barbarum introgressus esset, cuncta ut optaverat, obtinens, non solum Romæ, sed et totius Italiæ salutem reportavit. Territus namque nutu Dei fuerat, nec aliud Christi sacerdoti loqui valuit, nisi quod ipse præoptavit. Fertur namque post discessum pontificis interrogatum esse Attilam, cur ultra solitum morem tantam reverentiam Romano exhibuerit papæ, quandoquidem ad omnia, quæ ille imperasset, obtemperasset, regem respondisse, non se ejus, qui advenerit, personam veritum esse, sed alium se virum juxta eum in habitu sacerdotali astantem vidisse, forma augustiore, canitie venerabilem, illumque evaginato gladio sibi terribiliter mortem minitantem, nisi cuncta, quæ expetebat, explesset. Ita Attila a sua sævitiâ repressus, relicta Italia, Pannonias repetit. Item, cum post mortem Valentiniani et Maximi, invasoris imperii, peremptionem, Gesericus cum validissimo gentis suæ exercitu fultus, insuper præsidio Maurorum, adhuc Romanæ Ecclesiæ beatissimus Leo ageret pontificatum, percussis Romanis, nobilibusque simul, ac popularibus ex urbe fugientibus, Urbem omni præsidio vacuum Gesericus obtinuit, occurrente sibi extra portam eodem sancto Leone episcopo; cujus supplicatio ita eum, Deo adjuvante, lenivit, ut quamvis potestati ejus esset tradita, ab igne tamen et cæde, atque suppliciis abstineret, XIV interim dies secura et libera scrutatione, omnibus operibus suis Roma evacuata est. Inter cætera sua statuta non omisit: *Monacham non accipere velamen ab episcopo, nisi prius virginitas illius probata fuerit. De observantia etiam Paschæ Martino Augusto scripsit, ut ejus admonitione omnes Orientales Ecclesiæ in ejus celebritate consonarent. Theodosium, Martianum, Leonem Augustos ad fidem corroborandam omnes cohortatus est suis epistolis, et ad extirpandum Eutichianum virus commouit. Quæ epistolæ ab aliquibus a Prospero Equitanico (83) dictatæ creduntur, sicut asserit Gennadius in libro *De illustribus viris.**

XLVIII. Hilarius, natione Sardus, ex patre Crispino. Annos VI, menses III, usque ad annum Domini 477. Hic constituit Epistolas de fide catholica per Orientalem orbem, et confirmavit tres synodos, Nicænam, Ephesinam et Chalcedonensem, et Julianum episcopum Athlidensem Pelagianum condemnavit. Quo etiam jubente, Victorinus *Circulum paschalem*, licet mendosum conscripsit. Hic celebravit synodum Romæ in basilica S. Mariæ, præsentibus episcopis et presbyteris XLVI, Flavio et Basilisco et

(63) *Pro Aquitanico.*

Hermenrico consul., tempore Leonis Aug. et statuit capitula synodica vi, de quibus unum tantum ponam : *Ut ea, quæ illicitè episcopus vel decessor ejus ordinavit, ab eo, qui superest, emendentur. Episcopus (64) Pictaviensis beatus Hilarius fecit : « Gloria in excelsis. »*

XLIX. Simplicius, natione Tyburtinus, ex patre Castorio. Annos xv, mensem i, usque ad annum domini 482. Hic Acatium Constantinopolitanum episcopum, et Petrum Alexandrinum episcopum Eutichianos hæreticos damnavit. Canones statuit duos. 1. Ut nullus episcopus eligat sibi successorem. Item Joanni Ravennati : *Invitum nequaquam esse faciendum episcopum, vel presbyterum, aut diaconum.*

L. Felix III, natione Romanus, ex patre Felice presbytero, de titulo Fascialo. Annos ix, usque ad annum Domini 491 a temporibus Odagarii usque ad tempus Theoderici regis. Qui Misenum episcopum damnavit, et sua sede privavit. Synodus in Constantiniana basilica Flavio Boetio consule V. C. sub die III Id. Martiarum habuit, præsentibus episcopis et presbyteris LXXXI, ubi capitula canonum statuit xxiv pro rebaptizatis in Africa episcopis, presbyteris et diaconibus.

LI. Gelasius, natione Afer, ex patre Valerio episcopo. Annos iv, menses vii, dies xxviii, usque ad annum Domini 496. Hic liberavit a periculo et fame civitatem Romanam. Revocavit etiam Missenum, quem Felix antecessor ejus damnaverat, et communioni, suæque Ecclesiæ restituit. Fecit et Tractatus in modum Ambrosii. Item libros ii adversus Arium. Fecit autem et sacramentorum Præfationes, et Orationes cauto sermone, et Epistolas fidei delinmato sermone multas. Ad universos episcopos omnium provinciarum epistolam cum decretalibus capitulis xxviii de institutis ecclesiasticis, quorum unum tantum ponam : *Quod in unaquaque ecclesia, cui episcopus præest, tam de redditibus quam de oblationibus fidelium quatuor debeant fieri portiones; ut una sit episcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta ecclesiæ fabricis applicetur.* Scripsit etiam Anastasio Augusto, commonens eum de fide; ubi inter cætera sic ait : *Absit, quæso, a Romano principe, ut intimatam suis auribus veritatem arbitretur injuriam!*

LII. Anastasius II, natione Romanus, ex patre Petro. Annos ferme ii, usque ad annum Domini 498, usque ad tempus Anastasii imp. qui fulmine percussus est. Cui decretalia capitula viii in epistola ad ipsum missa pro diversis Ecclesiæ causis misit. In cujus exordio de consonantia nominis Augusti exsultans, non dubium inde sibi sperat auxilium; de quibus quædam pono, alia transeo. 1. Quod sacramenta Ecclesiæ per hæreticos collata non sunt cassanda; et 2. quod beneficia divina non sint ir-

(64) Hunc versum substituit ipse auctor his verbis in elogio Hilari papæ paulo ante incaute positis, et semierasis : *Gloria in excelsis* dicitur fecisse,

rita per Acatium collata, cujus etiam nomen ut specialiter in Ecclesia taceatur, rogat, quem ipse, quia uterque Eutichianus fuit, defendere conabatur. 4. Ut Alexandrinus imperator admoneat ad fidem sinceram, et ad pacem redire catholicam. 5. Ut imperator constitutus apostolicè obtemperet. Hic etiam favore imperatoris Anastasii, quia communicavit Photino Thessalonicensi diacono, qui communicavit Acatio Constantinopolitano episcopo Eutichiano, quem occulte revocare voluit, et non potuit, nutu divino percussus est; et quia clericos ordinatos ab ipso Acatio post prolatam sententiam in Achatium, acceptis officis rite fungi favore imperatoris decrevit, dicens ita : *Secundum Ecclesiæ consuetudinem, etc.* Unde et ab Ecclesia repudiatur, et a Deo percussus in *Gestis Rom. pontificum* legitur.

LIII. Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato. Annos xv, menses viii, usque ad annum Domini 514. Tempore fuit Theoderici regis, qui eum cum Laurentio, episcopo Mediolanensi pro sede contendente, synodo convocata, in cathedra firmavit, Laurentiumque in Lucerna civitate depositum episcopum fecit. Quem postea tumultuantem exsilio relegavit. Quæ dissensio tantam Romæ movit persecutionem, ut propter ipsorum electionem infiniti Romani exstingerentur. Paschasius tamen diaconus, vir miræ sanctitatis Laurentio favit. Hic plures synodos Romæ pro diversis negotiis Ecclesiæ celebravit. Novissima Palmaris ex præcepto regis Theoderici facta est, Rufo Magno et Fausto Avieno V. C. consulibus sub die x Kal. Nov. Hic papa criminatus a suis adversariis, coram rege et omnibus ad expurgandum se paratus fuit. Placuit concilio, ut omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, a concilio sibi prius redderentur, et tanti loci præsul legaliter pristino statui restitueretur, et tunc veniret ad causam, et si ita recte videretur accusantibus, responderet. Quæ hac vice resumere noluit; sed dum esset synodus in Jerusalem basilica, visum est sacerdotibus, ut libellus, quem accusatores paraverant, susciperetur a synodo, in quo duo erant, quæ vel veritati inimica essent, vel quantum ostenditur conventui, ecclesiastico proposito repugnarent (65). Unum quia dicebant crimina Symmachi apud regiam constituisse notitiam, quod falsum claruit, non enim quasi novam causam audientiam commisisset, si ejus conscientiam convictam de errore solam se sciret expectare sententiam. Aliud, quod per servos eum dixerunt se posse convincere; quæ res canonibus, et ipsis publicis legibus adeo erat inimica, ut quos ad accusationem leges sæculi non admittunt, his dicendi in confusionem, vel assequendi aliquid esset deleganda licentia. Et dum interea, quæ essent facienda, tractantur, papa ut

patet tamen, quod angeli prius dixerant.

(65) *Cod.* repugnare.

causam diceret, occurrebat. Qui ab irruentibus tur- A
 bis ita tractatus est æmulorum suorum, ut multis
 presbyteris, qui cum ipso ierant, per cædem ipsam
 mortis esset occasio. Et dum recentum adhuc ve-
 stigia vulnerum illustri vir, comes Algerinus et sub-
 lines viri Gudila et Vadeulfus, majores domus
 regiæ perspexissent, quod se, unde egressus fuerat,
 ad B. Petri apostoli septa conferret, monebant.
 Ipse tamen papa post cædem per episcopos alle-
 gasse causam concilio manifestat, et affectu pur-
 gationis humiliat. Sed rex in arbitrio synodi po-
 nens, nihil præter reverentiam de ecclesiasticis
 negotiis ad eum pertinere asserens, potestati pon-
 tificum committens, ut, quod magis utile putarent,
 deliberarent, dummodo pax in civitate Romana
 Christianis omnibus redderetur. Cum itaque om- B
 nem plebem ejus communioni indissociabiliter ad-
 hæsisse tam synodus quam (66) rex cernerent, cum
 Dei obstatione universaliter decreverunt, et ad-
 versarios ab habita intentione discedere ita sanxe-
 runt. Symmachus papa sedis apostolicæ præsul ab
 hujusmodi propositionibus impetitus, quæ ad ho-
 mines respiciunt, designatis superius causis, con-
 stat arbitrio divino fuisse demissum, sit immunis
 et liber, et Christianæ plebi sine aliqua de objectis
 oblatione in omnibus ecclesiis ad jus sedis suæ per-
 tinentibus, et tradat divina mysteria, quia eum ab
 impugnationum suorum petitione propter superius
 designatas causas obligari non potuisse cognovi-
 mus. Unde secundum principalia præcepta, quæ C
 nostræ hoc tribuunt potestati, ei, quidquid eccle-
 siastici intra sacram urbem Romam, vel foris juris
 est, reformamus, totam causam judicio Dei reser-
 vantes, universos hortamur, ut sacram communio-
 nem, sicut res postulat, ab eo percipiant (67). Hæc,
 quicumque ex instructione nostra, quod non æsti-
 mamus, vel non admittit, vel retractare posse cre-
 diderit, videat, quia in divino judicio contemptus
 sui rationem, sicut Deo confidimus, est redditurus.
 De clericis vero ejus, qui ab episcopo suo ante
 tempus alicujus contra regulas discesserunt, et
 schisma fecerunt, fieri decrevimus, ut satisfacien-
 tes episcopo suo, misericordia eos subsequatur, et
 officii ecclesiasticis se gaudeant restitui. Quisquis
 vero clericorum post hanc formam a nobis prola-
 tam quocumque sacrati Deo loci in Ecclesia Romana
 missas celebrare præsumperit, præter conscientiam
 papæ Symmachi, dum vivit, statutis canonicis
 velut schismaticus percellatur. Triginta episcopis
 in Sardinia, quos Trasimundus rex Wandalorum in
 exsilium misit, et in ecclesias claudi fecit, pecu-
 niam et vestes ministravit. Constituit etiam, die
 Dominico et in natalibus sanctorum *Gloria in ex-*
celsis cantari. Una cum episcopis, presbyteris et
 diaconibus cxxxv, statuit capitula synodica v. Item
 in decretali suo ii capitula synodica vii. Ipse dedit

A pallium Theodoro Laureacensis Ecclesiæ archiepi-
 scopo provinciæ Pannoniorum.

LIV. Hormisda, natione Campanus, ex patre Justo
 de civitate Frisinone. Annos ix, a consulatu sena-
 toris usque ad consulatum Symmachi et Boetil, us-
 que ad annum Domini xiiii. Hic composuit clerum
 et psalmis erudit. Anastasius Augustus, dum in
 hæresi, qua delapsus fuerat, perseveraret, duasque
 in Christo naturas, deitatis videlicet et humanitatis
 Eutichen hæresiarcham sequens denegaret, Hor-
 misda papa, qui Symmacho successerat, direxit
 Ennodium Ticinensem episcopum, aliosque cum eo
 Constantinopolim legatos cum catholicæ fidei scri-
 pto, quatenus Anastasium ad Ecclesiæ reducerent
 gremium. Is non solum salubria eorum monita
 sprevit, sed insuper etiam a suis spectibus non
 sine contumelia expulit, navique fragili impositos
 mandat, ne uspiam per totam Græciam ad aliquam
 civitatem accederent. Quam temeritatem ejus di-
 vina ultio subsecuta est. Nam cum xxvii imperii
 annum ageret, vi fulminis interiit. Ad successorem
 ejus Justinum directus ab eodem Hormisda ponti-
 fice Germanus Capuanus episcopus, vir sanctitatis
 præcipuus, digne susceptus est, multosque in fide
 solidavit. Cui Justinus scripsit epistolam, et papa
 sibi de instructione fidei epistolam saluberrimam
 contra Eutichis dogma remisit, et aliam ad archi-
 mandritas. Episcopis etiam Hispaniæ epistolam
 scripsit cum ii capitulis. 1. Quod longa decet vitam
 suam probatione monstrare, cui gubernacula com-
 mittuntur Ecclesiæ. 2. Ne benedictio per manus
 impositionem pretio comparetur. Item aliam Joanni
 episcopo, quid facere debeat legatus apostolicæ se-
 dis, cujus initium est: *Servatis privilegiis*. Octava
 Id. Augusti obiit, et sepultus est in ecclesia B. Petri.

LV. Joannes martyr, natione Tuscus, ex patre
 Constantio. Annos ii, menses ix, a consulatu
 Maximi usque ad consulatum Olibrii. Obiit anno
 Domini 526, xv Kal. Junii. Qui ad Justinum imp. a
 Theoderico missus ad reconciliandum sibi gratiam
 ejus, qui ab ipso honorifice susceptus est, et tractatus.
 In reversione carceris afflictione peremptus
 est ab ipso Theoderico Ravennæ, ubi et mortuus
 est. Cujus corpus translatum sepultum est in basi-
 D lica B. Petri. Hic in porta Aurea, dum Constanti-
 nopolim intrat, in conspectu omnium cæco petenti
 lumen reddidit. Cujus etiam meminit Gregorius in
 Dialogo. Theodericus nonagesimo octavo die, post-
 quam papa Joannes defunctus est, subito interiit;
 cujus animam eremite quidam in Lippari insula
 inter manus Joannis papæ et Synmachi patricii,
 quem etiam occidit, deduci, et in ollam Vulcani
 montis præcipitari vidit. Episcopis Italiæ scripsit
 epistolam, ubi dicit: *Ecclesias Arianorum ubi-
 que inveneritis, catholicas eas divinis precibus, et
 operibus absque ulla mora consecrate; quia et nos,*

(66) In margine hæc addit auctor: Laurentius in
 eadem synodo, cui Theodericus interfuit, dixit:
 Non placuit laicum statuendi in Ecclesia habere

aliquam potestatem, cui subsequendi manet neces-
 sitas, non auctoritas imperandi.)
 (67) Cod. perliciant.

quando fuimus Constantinopoli, quascunque in illis A partibus reperire potuimus, catholicas consecravimus. Et aliam scripsit Zachariæ archiepiscopo.

LVl. Felix IV, natione Samnites, ex patre Castorio. Annos iv, menses ii, a consulatu Maburcii usque ad consulatum Lampadii et Orestis, id est 530 annum Domini. Iste ordinatus est in quietem. Unum canonem valde necessarium dedit; quod melius est, missam non cantare, aut non audire, quam in his locis, ubi non oportet, nisi pro summa necessitate, missas celebrare, nec sacrificia Domino offerre. Et alios tres: 1. De dedicationibus ecclesiarum. 2. De consecratione earum. 3. Quod non debent exorcizare, qui non sunt consecrati.

LVII. Bonifacius II, natione Romanus, ex patre Sigibaldo. Annos ii, mensem i, usque ad annum Domini 532. Hic etiam et Dioscorus sub contentione ordinati sunt, sed defuncto Dioscoro Bonifacius sedem tenuit episcopatus. Hic collegit Synodum in basilica S. Petri, et fecit constitutum, ut sibi successorem ordinaret, quod constitutum cum chirographis sacerdotum ante confessionem B. Petri apostoli in Vigilium diaconum constituit. Cum vero omnes contra canones hoc actum esse, et quia culpa eum mordebat, quod successorem sibi constituerat, notarent, ipse papa reum se esse, ante confessionem B. Petri manifestans, ipsum constitutum in præsentia omnium incendio consumpsit. Eualio Alexandrino episcopo scripsit epistolam, de his, qui se contra Romanam erexerunt Ecclesiam. Exemplar precum ejus et Justinii principis: *Prima salus est rectæ fidei regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare; de qua spe et fide separari minime cupientes, et Patrum sequentes constituta anathematizamus eos, qui contra Romanam Ecclesiam superbiendo suas erigunt cervices.*

LVIII. Joannes II, natione Romanus, ex patre Projecto de Cælio monte, qui et Mercurius dictus. Annos ii, menses iv, usque ad annum Domini 533. Istius canones vel scripta nusquam reperi.

LIX. Agapitus, natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero episcopo. Annum i usque ad annum Domini 534. Qui constantinopoli defunctus, Romam relatus est. Ipse siquidem missus a Theodato ad inveniendam sibi gratiam Justiniani imp., eo quod filiam Theoderici regis, quæ eum mortuo filio suo Athalarico, qui patri successerat, regni consortem fecerat, occidisset. Ipse itaque papa in Augusto sentiens errorem Eutichetis, arguit eum dicens: *Ad imperatorem Christianissimum veni, sed ut video, Diocletianum inveni.* Et imperator monitis ejus acquievit, adeo, ut et Anthenium episcopum Constantinopolitanum præfatæ hæreseos defensorum deposuerit, et in loco ejus Menam catholicum, persuaso principe; consecravit. Canonem statuit: *Quod Ecclesiæ, de quibus dubitatur, consecrandæ sint.*

LX. Silverius II, confessor, natione Campanus, ex patre Hormisda episcopo Romano. Annum i, menses v. Qui injuste depositus in exsilio moritur

xii Julii die indict. xv, anno Domini 536. Ipsi siquidem in exsilio manenti Amator episcopus consolationem mittens inter cætera ita scribit: « A quibusdam, Pater dilectissime, audivimus vos a sede S. Petri injuste pulsum et exsilio damnatum; quod nimis grave ferentes misimus vobis argenti libras xxx ad vestram, vestrorumque sustentationem. » Cui ipse papa causam suæ depositionis significans, ita rescribit: *Ante omnia patricia infesta mihi erat, eo quod non restituebam Anthenium dudum patriarcham Constantinopolitanum, quem Agapitus antecessor meus suis meritis damnavit. Urgente ejus jussione exierunt falsi testes, dicentes adversum me crimina, quorum nunquam particeps fui. Sed dum multi in illa persecutione persistenter timuit Belisarius patricius noster, et mandavit me ad se venire pacifice pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in Palatium principis; et ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum, et populum, qui mecum veniebat, et nullum permisit introire, nisi me solum, et Vigilium, diaconum nostrum. Me vero vi retentum, et ante prædictam Patriciam deductum miserunt, quo modo sustentor, in exsilio pane tribulationis et aqua angustiae. Ego tamen propterea non dimisi, nec dimitto officium meum, sed cum episcopis, quos congregare potui, eos, qui talia egerant, erga me, anathematizavi, et una cum illis apostolica et synodali auctoritate statui, nullum unquam decipiendum, sicut deceptus sum, et si aliquis deinceps ullum unquam episcoporum ita deceperit, anathema maranatha feret in conspectu Dei et sanctorum angelorum.* Ipse tamen Justinianus aug. consensit in hoc Theodoræ uxori suæ. Unum canonem statuit, quem in epistola, quam Vigilio successori suo scripsit, ponemus, de invasione.

LXI. Vigilium, natione Romanus, ex patre Joanne consule. Annos xvii, menses vii. Qui Constantiнопoli diu exsulatus ob eandem, qua et decessor ejus, causam, videlicet, pro Anthenio episcopo indignatione Theodoræ Augustæ prioris, a sede ejectus est. Tandem relaxatus, et ad gratiam populi Romani revocatus Syracusis calculi dolore rediens obiit anno Domini 554. Inde reportatus Romam, ad S. Marcellum via Salaria sepultus est. Sub quo synodus v Constantinopoli contra Theodorum Mopsuostenum et omnes hæreticos acta est. Qui Theodorus dicebat, alium esse Deum Verbum, et alium Christum, et sanctam Mariam negabat Dei genitricem fuisse, sicut Nestorius, temporibus Justiniani principis, Donni Antiocheni, Eutichii Constantinopolitani; qui xiv capitula anathematizando contra ipsius Theodori et sociorum ejus blasphemias scripserunt. Silverius vero prædecessor ejus in exsilio manens de invasione arguit eum, et sententiam damnationis in ipsum dedit ita sibi scribens: *Quia contra jura canonica temporibus Bonifacii papæ, ipso vivente, successor ejus designari conabar, nisi tibi amplissimi senatus obviasset justitia, tunc providentia pastoralis tua exsecranda jam debuerant aspiciæ detruncari, sed dum parvum vulnus in te negle-*

atum est, insanabile accrevit apostema, quod (68), nisi ferro altius abscindatur, fomentorum non potest sentire medicinam. Quippe nequissimi spiritus audacia ambitionis phrenesim concipiens, in illius apostoli medici, cui animas ligandi atque solvendi concessa potestas est, versaris contumeliam, novumque scelus erroris in apostolicam sedem rursus niteris inducere, in morem Simonis, cujus te discipulum ostendit operibus, data pecunia meque revulso, qui, favente Domino, tribus jam jugiter emensis temporibus ei præsideo, tempora mea niteris evadere. Habe ergo cum his, qui tibi consentiunt, plenæ damnationis sententiam, sublaturumque tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce sancti Spiritus iudicio et apostolica a nobis auctoritate damnatus. Sic enim deceat fidem sanctorum Patrum in Ecclesia servari catholica, ut quod habuit amittat, qui improbabiliter temeritate, quod non accepit, assumpserit. Canonem statuit de ecclesia, si diruta fuerit, instauranda, et si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuarium non fuerint. Euterio fratri epistolam cum quatuor capitulis : *Gregorius Secundino servo Dei incluso : De ordinationibus vero apostolicæ sedis pontificum, utrum post beatissimum Hormisdam aliqua sint addita, tua charitas requirit; sed usque ad Vigiliis papæ tempora expositas ordinationes præsumere esse cognoscas.*

LXII. Pelagius, natione Romanus, ex patre Joanne Vicariano. Annos xi, menses x, usque ad annum Dom. 576. Hic ordinatur a duobus episcopis et ab uno presbytero. Ipse etiam apostolorum Philippi et Jacobi ecclesiam incepit, sed successor ejus consummavit. Canonem statuit : *Quod sola Ecclesia Romana habeat plenitudinem potestatis in causis diffiniendis.*

LXIII. Joannes III, natione Romanus, ex patre Anastasio. Annos iii, usque ad annum Domini 578. Hic amavit et restauravit cœmeterium Sanctorum, et constituit per singulas Dominicas ibi oblationes agere. De successione Clementis B. Petro, cujus in Prologo facta est mentio, iste astruit.

LXIV. Benedictus, natione Romanus, ex patre Bonifacio. Annos iv, menses ii, usque ad annum Domini 582. Canonem statuit de ablatis restituendis. Anno Mauricii primo obiit.

LXV. Pelagius II, natione Romanus, ex patre Unigeldo. Annos x, menses ii. Obiit indict. ix, anno Dom. 595, a peste inguinaria, quæ totam Urbem invaserat. Hic pontifex absque jussione principis consecratur, eo quod Longobardi Romam per circuitum obsiderent, nec posset quisquam inde progredi. Hic etiam Eliæ Aquilegensis episcopo, nolenti tria capitula Chalcedonensis synodi suscipere, epistolam satis utilem misit, quam B. Gregorius adhuc diaconus dictavit, in quo ordine eum Constantinopolim misit; ubi Eutichetem quemdam de fide resurrectionis errantem convicit in præsentia Tiberii. Canones de

diversis Ecclesiæ causis fecit xxx inter quos unus est, quod novem tantum præfationes sint recipiendæ. 1. In Albis Paschalibus 2. Alia de Ascensione Domini. 3. De Pentecoste. 4. De Natali Domini. 5. De Apparitione. 6. De apostolis. 7. De sancta Trinitate. 8. De S. Cruce. 9. De quadragesima. Secundus est : *Non esse convocandam generalem synodum sine præcepto papæ.* Cæteros invenies suo loco.

LXVI. Gregorius Dialogus, doctor, natione Romanus, ex patre Gordiano. Annos xiii, menses vi, usque ad secundum annum Phocæ imp. Obiit indict. viii, anno Domini 602, cessante mense v. Scripsit capitula synodica vi cum episcopis xxiv, temporibus Mauricii aug. Item ejus capitula xi valde necessaria ad Augustinum in Britannia, ipso requirente, scripta. Ipse Anglorum apostolus, quos per Augustinum et Mellitum atque Joannem ad fidem Christi convertit. Ad ædificationem præterea Ecclesiæ multa utilia scripsit. Antiphonarium et diurnum, et nocturnum, librum Officiorum divinatorum, Moralia Job, Homelias, Sermones, Epistolas, Registrum, et alia plura conscripsit. Adjectum etiam in canone : *Dies nostros in tua pace disponas, etc.*, Dominicam etiam orationem. Sicut enim ipse ait in epistola, quam misit Joanni Syracusano episcopo : *Idcirco Dominicam orationem mox post pacem dicimus, quia mos apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem oblationis hostiam consecrarent. Et valde inconveniens mihi visum est, ut precem, quam scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, et ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super ejus sacrum corpus et sanguinem non diceremus.* Fecit etiam præfationem de uno apostolo in veneratione B. Andreæ, cui monasterium in Urbe ædificavit.

LXVII. Sabinianus, natione Tuscus, de civitate Blera, ex patre Bono. Annum i, menses v, usque ad annum Dom. 607, cessante anno fere i. Hic addidit luminaria in ecclesia B. Petri.

LXVIII. Bonifacius III, natione Romanus, ex patre Joanne. Menses ferme ix, usque ad annum Domini 609. Qui a Phoca, qui tunc Romano præfuit imperio, impetravit, ut Romana Ecclesia caput omnium diceretur Ecclesiarum; quia Constantinopolitana prius se primam esse scribebat. Unde B. Gregorius arguens Joannem Constantinopolitanum, qui se universalem episcopum voluit vocari, Eulogio episcopo Alexandrino scripsit : *Sicut vestra sanctitas novit, per sanctam Chalcedonensem synodum pontifici sedis apostolicæ hoc universitatis nomen oblatum est, sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit. Quia si unus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Item : Propterea sanctitas vestra in suis epistolis neminem unquam universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.* Item Joanni Constantinopolitano :

Qui indignum te esse fatebaris, ut episcopus dici debuisses, ad hoc perductus es, ut despectis fratribus episcopus appetas solus vocari. Nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentias.

LXIX. Bonifacius IV, natione Marsus, de civitate Valeria, ex patre Joanne medico. Annos vi, menses viii, usque ad annum Domini 617, cessante mense vii. Qui constituit, ut vivente eo, alius eligeretur, et tertio depositionis die ejus sepultus est in basilica B. Petri. Hic ab eodem Phoca Pantheon, a Domitiano constructum, in honore omnium sanctorum dedicari impetravit. Hic dedit licentiam monachis undique in sacerdotali officio ministrare.

LXX. Deusdedit, natione Romanus, ex patre Stephano subdiacono. Annos iii, mensem i, usque ad annum Domini 620. Sub hoc terræmotus fuit, indictione vii, cessante mense i et semis. Qui clerum et sacerdotes dilexit paterne, eisque sumptus auxit. Cujus tempore Jerosolyma inter alias Palestinæ urbes a Cosroe, rege Persarum capta, et orux Dominica in Persidem abducta est.

LXXI. Bonifacius V, natione Campanus, de civitate Neapoli ex patre Joanne. Annos v, usque ad annum Domini 625. Vir mitis et valde pius. Hic constituit, et sub anathemate prohibuit, ut nullus traheretur de Ecclesia.

LXXII. Honorius I, natione Campanus, ex patre Petronio consule. Annos xiii, usque ad annum Domini 638, cessante anno i, mense vii. Hujus tempore, Cosroe tyranno interfecto ab Heraclio imp. crux Dominica Jerosolymis reducta est. Quæ dies celebris toti Ecclesiæ in honore Exaltationis S. Crucis, id est xviii Kal. Oct. ab ipso statuta est Rom. pontifice. Cujus etiam pontificatus tertio anno Dagobertus filius Lotharii fortis et religiosi regis Francorum regnum adeptus est, anno Incarnationis Dominicæ 628. Hic etiam Romæ multas ecclesias in honore Domini et sanctorum ejus ædificavit et adornavit, Sanctæ Agnetis, Sancti Apollinaris, Sanctorum IV Coronatorum; Severini, Pancratii, Lucie, Adriani, et multa alia laudabilia patravit.

LXXIII. Severianus, natione Romanus, ex patre Abieno. Annos ii. Anno Dominicæ Incarnationis 640 cessavit, mense v, vir sanctus, mitis et pius.

LXXIV. Joannes IV, natione Dalmata, ex patre Venantio Scholastico. Annum i, menses viii, dies x et viii, usque ad annum Domini 642. Cessavit mense i et semis. Qui pecunia missa redemit captivos Christianos a barbaris in Ystria et Dalmatia.

LXXV. Theodorus, natione Græcus, ex patre Theodoro, episcopo de civitate Jerosolyma. Annos vi, menses fere vi, usque ad annum Domini 649. Cessavit fere ii. Hujus præsulatus anno iv, Pyrrhus Constantinopolitanus patriarcha Sergii in sede et in hæresi successor, cum ab ipso papa dudum ante damnatus ex Africa Romam venisset, et fictam penitentiam egisset, benigne susceptus et ab eo reconciliatus est. Postea vero reversus in errorem, de quo ab ipso papa damnatus et anathematizatus est.

LXXVI. Martinus, sanctus confessor de civitate Tudertina provincie Tusciæ. Annos vi, menses ii, usque ad annum Domini 655. Hic constituit synodum in urbe Roma cum cv Patribus, in qua Cyrum et socios ejus, hæreticum Sergium, Pyrrhum, et Paulum, et Constantium imperatorem, et eorum sequaces condemnat, qui unam operationem et unam tantum naturam in Filio Dei asserebant. Quam transcribens misit per orthodoxos viros in Orientem et Occidentem, et quartam synodum confirmavit. Hujus temporibus Paulus Constantinopolitanus episcopus, Constante imperatore seducto, legatos apostolicæ sedis, eum de hæresi arguente carceribus, exsiliis, et diversis suppliciis affixit, et aliis catholicis, ubicunque potuit, persecutionem non modicam concitavit. Papa vero jussu hæretici imperatoris a Theodoro Exarcho ad hoc misso, Romæ in basilica Sancti Salvatoris, quæ Constantiana dicitur, comprehensus, et Constantinopolim adductus, cum flecti nullatenus potuisset, exsilio in Cersonam Liciæ provinciam relegatur, ubi vitam finivit, multis in eodem loco signis usque hodie refulgens. Epistolam Amando scripsit, cum uno decretali capitulo: *Qui semel post suam ordinationem ceciderit in lapsu, deinceps jam depositus erit, nullumque sacerdotii poterit adipisci gradum.*

LXXVII. Eugenius I, natione Romanus, de regione prima Aventinensis, clericus a cunabulis, ex patre Rufiniano. Annos ii, menses ferme x usque ad annum Domini 658. Cessavit menses ii. Vir benignus, mitis et pius, et in conservandis suorum prædecessorum traditionibus attentissimus.

LXXVIII. Vitalianus, natione Signiensis, provincie Campaniæ, de patre Anastasio. Annos xiv, menses vi. Obiit indict. vii, anno Domini 672, mense ii. Hic Regulam ecclesiasticam et vigorem, ut mos erat, omnino conservavit; sub quo Constantinus, sive Constans, Constantini filius, filii Heraclii, collecta synodo hæresim abdicavit, et postea Romanam Ecclesiam insigniter erexit, et ipsi papæ a B. Petro evangelia aurea gemmis albis miræ magnitudinis in circuitu ornata misit. Præterea obtulit ipsemet pallium auro textum, toto exercitu ecclesiam intrante.

LXXIX. Adeodatus, natione Romanus, ex Monchis, de patre Joviniano. Annos iv, menses ii. Anno Domini 677, mense ii. Cessavit menses iv semis. Vir valde mitis et pius, adeo, ut omnem hominem a majore usque ad minorem libenter susciperet, ægris compassionem exhiberet.

LXXX. Donus, sive Donatus, natione Romanus, ex patre Mauricio. Annum i, menses v, usque ad annum Domini 678. Cessavit menses ii. Qui inter alia bona studia porticum S. Petri marmore stravit. Hic dum esset diaconus, mense Augusto, ingens stella per menses iii, a galli cantu surgens apparuit.

LXXXI. Agatho, natus Siculus. Annos ii, menses vi, usque annum Domini 681, indictione ix. Cessavit anno i, mense vii. Sub quo sexta syno-

duſ universalis cl. Patrum contra Macharium Antiochenum epiſcopum et ſocios ejus, qui unam voluntatem, et unam operationem in Chriſto falſa opinione aſtruebant, Græco ſermone conſcripta, temporibus Conſtantini principis, Georgii Conſtantinopolitani, qui etiam in eodem errore fuit, ſed correctus eſt. Inter quos etiam duo legati Romanæ Eccleſiæ erant, Joannes Portuensis, et Joannes diaconus; qui condemnata hæreſi præſata, anathematizando conſcripſerunt ix capitula. Canonem ſtatuit : *Sic omnes apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendas eſſe, tanquam ipſius divini præcepti publica voce firmatæ.*

LXXXII. Leo ſecundus, natione Sicula (69), de patre Paulo. Menſes ferme xi. Anno Domini 685. Sub hac indictione xi, die xvi Kal. April. in Paraſceve luna tota eclypſim paſſa eſt. Ceſſavit mens. 11 semis. Iſte eloquentiſſimus, et in divinis Scripturis ſatis inſtructus, Græcæ et Latinæ linguæ peritiſſimus, eccleſias renovavit, ordinavit et dedicavit. Iſe etiam conſtitutum fecit, ut, *qui ordinatus fuerit archiepiſcopus, ab archivo eccleſiæ, nulla conſuetudine pro uſu pallii, aut diverſiſ officiis Eccleſiæ quidquam perſolvere debeat.*

LXXXIII. Benedictus II, natione Romanus, de patre Joanne. Menſes x, et poſt Paſcha obiit anno Dom. 685. Vir doctus et pius, et plurimis beneficiis eccleſias reſtaurans, imperante Conſtantino, apud B. Petrum ſepultus.

LXXXIV. Joannes V, natione Syrus, de provincia Antiochia, ex patre Cyriaco. Annum i, uſque ad annum Domini 686, menſes ferme iii. Hic, cum eſſet diaconus, miſſus eſt ab Agathone papa Conſtantinopolim cum aliis ad confirmationem ſextæ ſynodi, quam Conſtantini principis edicto munitam reddidit. Vir eruditus et diſcretus.

LXXXV. Conon oriundus ex patre Traſeeco, menſes xi, uſque ad annum Domini 687. Ceſſavit mens. fere iii. Vir provecſtæ ætatis, ſummæ innocentæ, ſanctæque ſimplicitatis; qui B. Kilianum ordinavit, et eum in Franciam Orientalem direxit. Iſte etiam cum duobus aliis tertius electus eſt, eorum unus Theodorus, et alter Paſchalis (70)....

LXXXVI. Sergius, natione Syrus, ex patre Tiberio in Panormio Siciliæ. Annos xiv, menſes ix. Obiit indict. xiv, Tiberio imperatore, anno Domini 701. Ceſſavit mens. ferme ii. Hic etiam diſſentientibus in duorum electione partibus, tertius Dei nutu electus eſt. Unus autem eorum Paſchalis nomine propter incantationes, de quibus iudicio Eccleſiæ convictus eſt, in monaſterium eſt retruſus, ubi impœnitens poſt quinquennium præ duritia cordis mortuus eſt. Sub quo Synodus Aquileiæ colligitur, quæ ob imperitiam fidei quintum univerſale concilium ſuſcipere diſſidit, donec ſalutaribus beati papæ Sergii monitis inſtructa (71), et ipſa huic cum cæteris Chriſti Eccleſiis annuere

conſentit, et ſynodum ſuſcepit. Hic quod hæreticæ ſynodo a Juſtiniano filio Conſtantini hæretico, in urbe regia celebratæ ſubſcribere noluit, in qua legati apoſtolicæ ſedis decepti ſubſcripſerunt; ipſe vero papa, pro eo quod quædam capitula extra ritum eccleſiaſticum fuerant annexa, non acquievit, miſſo Zacharia protopſpatario captivum ad ſe adduci præcepit. Quem Ravennates ereptum, Zachariam urbe expellunt. Hic conſtituit contractionem fieri in indiviſo corpore Chriſti, et poſt contractionem *Agnus Dei* ab Eccleſia decantari. Et rationem oſtendit trium partium ſic : *Triforme eſt corpus Domini : Pars oblata in calicem miſſa, corpus Chriſti quod jam reſurrexit, monſtrat; pars comesta, ambulans adhuc ſuper terram; pars in altari uſque ad miſſæ finem remanens, corpus in ſepulcro; quia uſque in finem sæculi corpora ſanctorum in ſepulcris erunt* (72). (*Pars quæ immergitur in ſanguine, martyres in tribulatione; reliqua, quæ ſuper patenam ponitur, illam partem Eccleſiæ, quæ in æterna pace eſt; tertia illos qui vivunt in quiete.*) Canones plures ſtatuit. Hic invenit miræ magnitudinis portionem de cruce Chriſti in ſacratio B. Petri. Hic etiam B. Willibrordum ordinavit, et in Germaniam ad prædicandum deſtinavit. Ceadwaltum etiam regem Occidentalium Saxonum Romæ baptizavit, et ibidem in Albiſ mortuum ſepelivit. Statuit etiam, ut in ſolemniis beatæ Mariæ litanæ exeant de S. Adriano, et ad S. Mariam populus occurrat.

LXXXVII. Joannes VI, natione Græcus. Annos iii, menſes ii, uſque ad annum Domini 705. Ceſſavit mens. i semis. Hic ad Gilulfum ducem Lombardorum, qui Beneventanam Campaniam igne, gladio et captivitate vaſtavit, et cum non eſſet, qui ejus impetui reſiſteret, miſſis ad eum ſacerdotibus et donariis plurimis univerſos redemit captivos, atque hoſtes domum redire fecit.

LXXXVIII. Joannes VII, ſimiliter Græcus natione, de patre Platone. Annos ii, menſes fere viii, uſque ad annum Domini 708. Ceſſavit menſes iii. Qui inter multa opera illuſtria fecit oratorium Sanctæ Dei Genitricis opere pulcherrimo intra eccleſiam B. Petri apoſtoli. Qui regimen apoſtolatus ſponte dimiſit, et ſe monachum fecit.

LXXXIX. Siſinnius, natione Syrus, patre Joanne. Diebus xx. Qui podagricus ſubito obiit anno Domini 708, quo ſupra. Ceſſavit menſes ii.

XC. Conſtantine, natione Syrus, ex patre Joanne. Annos vii, uſque ad annum Domini 715. Hic in Græciam ad imperatorem venit indict. ix, et reſerſus eſt x. Cui Philippicus litteras pravi dogmatis miſit, quas ille reſpuit, et hujus rei cauſa fecit picturas in porticu Sancti Petri, quæ acta vi ſanctarum ſynodorum continebant, quas ipſe Conſtantinopoli juſſerat auferri. Hic Juſtinianum impe-

(69) Ita codex.

(70) Cætera erasa ſunt.

(71) Cod. inſtructi.

(72) Hæc verba ſubjuncta erant elogio Sergii, æque antiqua, et forte eadem, qua reliqua exarata ſunt manu.

ratores pœnitentem absolvit pro eo, quod Gallicianum patriarcham cœcaverat, et dederat episcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, qui etiam eum exsulem alebat, dum a regno expulsus fuit. Anastasius imperator Constantino papæ litteras misit Romam per Scholasticum patricium, et exarchum Italiæ, quibus se fautorem catholicæ fidei et sanctorum vi conciliorum prædicatorem esse docuit.

XCII. Gregorius II, natione Romanus, ex patre Marcello. Annos xv, menses fere ix, indict. xiv, obiit. Hic vir castus et in divinis Scripturis eruditus statuit, ut quinta feria Quadragesimali tempore jejunium atque missarum solemnitas fieret, quod B. Melciades papa prohibuerat; ne quinta feria et Dominica fieret jejunium. Hic Leonis et Constantini imp. tempore fuit, et in Germania per Bonifacium archiepiscopum, quem ordinavit, verbum salutis prædicavit. Wivilonem Laureacensem archiepiscopum ordinavit. Hujus etiam tempore quidam seductor Tibertus cognomento Petasius, qui sibi regnum Romani imperii usurpare conabatur, et imagines tam Salvatoris, quam suæ Genitricis et sanctorum igne cremare, et pictas dealbare jussit, pro qua re multi passi sunt, et Germanus Constantinopolitanæ Ecclesiæ antistes pontificatu est privatus. III Kal. Decemb. obiit. Capitula scripsit x et ix omni Ecclesiæ servanda cum Patribus xxxiii, eaque sub anathematis vinculo allegavit. Hoc tempore Græcorum cessante auxilio, et Longobardorum grassante oppressione Romanum imperium pervenit ad Francos.

XCIII. Gregorius III, natione Syrus, ex patre Joanne. Annos x, menses ferme viii. Hic subito, dum in exsequiis antecessoris sui ante feretrum esset inventus, vi abstractus, in pontificem est electus. Fuit etiam Leonis et Constantini imp. tempore et persecutione, quæ per ipsos mota est, grassante ad distractionem sanctarum imaginum ipsos commonuit, ut respicerent, et commonitoria scripta eis misit, sicut et prædecessor ejus fecerat; sed nihil profecit. Unde majori ardore fidei permotus, synodale decretum rescidentibus secum archiepiscopis Antonino Gradense, et Joanne Ravennatense, et cæteris Hespericæ partis episcopis xciii tam episcopis quam presbyteris, quam etiam diaconus D statuit, ut si quis deinceps sanctarum imaginum blasphemator existeret, extorris esset a corpore et sanguine Domini; quod sua subscriptione omnes firmaverunt, et sanctas imagines erigi fecit. Adjectum etiam in canone dicendum: *Intra quorum consortium*, etc., quam institutionem in tabulis lapideis conscribi fecit. Eo tempore deprædatur Campania a nefandis Lombardis et rege Leuprando; qui veniens Romam in campis Neronis, multos nobiles de Romanis, more Lombardorum totondit atque vestivit. Pro quo vir Dei dolore constrictus claves ex confessione B. Petri Carolo primo Fran-

corum regi navali itinere direxit per Anastasium episcopum, virum sanctissimum, et Sergium presbyterum, postulandum a præfato Carolo; ut eos a tanta oppressione Lombardorum liberaret. Leonem etiam imperatorem a communionem Ecclesiæ abscidit, et totam Italiam cum Roma ab eo avertit. Hic Græca Latinaque lingua eruditus, psalmos omnes per ordinem memoriter tenens, et in eorum sensibus subtilissima exercitatione fuit elimatus. Canonem statuit. Obiit III Kal. Decemb.

XCIII. Zacharias, natione Græcus, ex patre Polocronio. Annos x, menses iii. Obiit indict. v. Id. Martii, anno Domini 752. Vir mitis et suavis omni bonitate ornatus, dilectus ab omnibus, tardus ad irascendum velox ad miserendum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictam secundum merita tribuens; sed pius et misericors. Hic invenit totam Italiam turbatam et ducatum Romanum a Lulprando Lombardorum rege. Hic statuit, ut iv feria ante Quadragesimanam cineres benedicerentur, et super capita fidelium ad ostendendam veræ contritionis humilitatem, quæ per jejunium inchoatur, aspergi. Hic etiam Dialogum B. Gregorii de Latino in Græcum transtulit, et P. Georii martyris caput in capsula reconditum reperit, et in Romanam urbem transtulit. Pippinum jussit regem constitui. Multa ad Bonifacium archiepiscopum, quem Gregorius in Germaniam mittens consecravit, scripsit utilia.

XCIV. Stephanus II, natione Romanus, ex patre Constantino. Annos v, mensem fere i, usque ad annum Domini 757. Hic est, cujus rogatu Pippinus rex contra Aistulfum Lombardorum regem ivit; cæsis multis Lombardis, receptis etiam xl. obsidibus et jurejurando interposito, ne amplius Romanam infestaret Ecclesiam, obsidionem solvit. Nam Papiam, in qua ipse rex fuit, obsederat. Hujus etiam tempore adveniens Humaldus dux Equitanicæ (75) ad limina apostolorum, ibi se servitutum promissit. Qui postmodum diabolica fraude deceptus, votum frangens Lombardorum expeditioni maligne se annectens, sicut meruit, lapidibus vitam digna morte finivit. Hoc tempore Ecclesia Romana a regibus Italiæ magnam patitur persecutionem. Hujus auctoritate depositus, ac detonso Hilderico rege, imo in monasterium misso, electus est Pippinus rex Francorum, Caroli primi filius, et a sancto Bonifacio Moguntino archiepiscopo Suessionis ad regnum consecratur.

XCV. Paulus, natione Romanus, ex patre Constantino. Annos x, mensem i, usque ad annum Domini 767. Hic ab aliis Constantinus ponitur.

XCVI. Stephanus III, natione Romanus, ex patre Olivio. Annos iv, menses fere vi, usque ad annum Domini 772.

XCVII. Adrianus I, natione Romanus, ex patre Theodoro. Annos xxiv, menses x, usque ad annum Domini 796. Qui Carolum Romam venire ad defe-

(75) Ita codex pro Aquitania

rendas (74) res Ecclesie postulavit. Carolus ergo rex Romanam veniens, Papiam obsedit, ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab ipso papa Romae honorifice susceptus est. Post sanctam vero resurrectionem reversus Papiam, cepit Desiderium. Deinde Romam reversus constituit ibi synodum cum ipso papa in patriarchio Laterani in ecclesia S. Salvatoris cum CLIV religiosis episcopis et abbatibus. Papa autem cum universa synodo tradiderunt Carolo jus et potestatem eligendi pontificem, et ordinandi apostolicam sedem. Dignitatem quoque ei patriciatus concesserunt. Insuper archiepiscopos, episcopos per singulas provincias ab eo investuras accipere diffiniunt, et ut, nisi a rege laudetur et investiatur, a nemine consecratur episcopus. Et quicumque contra hoc decretum esset, anathematis vinculo eum innodavit, et nisi resipisceret, bona ejus publicari præcepit. Papa vero in die sancto Paschæ præsentem Carolo imp. anathematizavit Thassilonem ducem Bawariæ, nisi in omnibus obediret eidem imperatori et filiis ejus, ac genti Francorum, sicut juraverat patri suo Pippino et sibi. Quod si nollet, et sanguinis effusio fieret, vel aliud malum, hoc super eundem ducem et ejus consentaneos esset, rex vero et sui a culpa immunessent.

XCVIII. Leo III, natione Romanus, ex patre Azuppio. Annos xx, menses x, usque ad annum Domini 816. Hic a Romanis in majori Leatania excæcatus, et lingua ex parte privatus est, sed per Wirimundum abbatem et Winigisum ducem Spoletanum ereptus, et in Saxoniam ad regem Carolum perductus est. Sequenti anno ab eodem principe Romam reductus et restitutus est. Qui in ecclesia B. Petri coram rege et omni populo evangelium portans, ambonem conscendit, invocatoque sanctæ Trinitatis nomine, jurejurando ab objectis se criminibus expurgavit in hunc modum: *Luditum (75) est, fratres charissimi, et divulgatum per multa loca, qualiter homines mali adversum me insurrexerunt, et debilitare voluerunt, et miserunt super me gravia crimina. Propter quam causam iste clementissimus et serenissimus dominus Carolus una cum sacerdotibus et optimatibus suis istam pervenit ad urbem. Quamobrem ego Leo, pontifex Romanæ Ecclesiæ a nemine judicatus, neque coactus, sed spontanea mea voluntate purifico me in conspectu vestro coram Deo et angelis ejus, qui conscientiam meam novit, et B. Petro, principe apostolorum, in cujus conspectu consistimus; quia istas criminosas et sceleratas res, quas illi mihi objiciunt, nec perpetravi, nec perpetrare jussi. Testis est mihi Deus, in cujus conspectu consistimus, et in cujus judicium venturi sumus. Et hoc propter suspiciones malas tollendas mea spontanea voluntate facio, non quasi ego hanc consuetudinem aut decretum in sancta Ecclesia successoribus, nec non et fratribus et coepiscopis nostris imponam, sed*

(74) Sic codex s. defendendas.

(75) F. lucidum, vel judicatum.

ut melius a vobis avscidatis rebelles cogitationes. Rex autem post hanc satisfactionem, in qua XII episcopos fautores habuit, in adversarios vindictam faciens, quosdam occidit, alios exsilio destinavit. Canonem statuit.

XCIX. Stephanus IV, natione Romanus, ex patre Marino. Menses VII. Iste diaconus Leonis papæ fuit. Obiit anno Domini 817, a quo Ludovicus magni Caroli filius imperator fit. 1

C. Paschalis natione Romanus, ex patre Bonoso. Annos VII, mensem fere I, usque ad annum Domini 824. Quo mortuo, cum in locum ejus duo per contentionem populi fuissent electi, Eugenius tamen archipresbyter tituli Sanctæ Sabinæ vincente nobilium parte subrogatus atque ordinatus est (76). A quo Romani pontificis electio a Ludovico primo ipsi et Romanis conceditur.

CI. Eugenius II, natione Romanus. Annos IV, menses fere VIII, usque ad annum Domini 818. Iste Ratfrido Favianensi, et Methodio Speculi Juliensis, qui et Ouguturenensis, et Alcuino Nitranensis, Anthoni Vetuariensis sanctarum Ecclesiarum episcopis scripsit, et Uroldum Laureacensem archiepiscopum eis rectorem transmisit et commisit, et jus metropolitani ei privilegio consignavit.

CII. Valentinus, natione Romanus, ex patre Petro. Diebus XL, anno Domini quo supra. Pro brevitate temporis nihil dignum memoriæ fecit.

CIII. Gregorius IV, natione Romanus, ex patre Joanne. Annos XVI, usque ad annum Domini 844. Iste Theodosium, quem Eugenius papa prius presbyterii honore privaverat, sanctæ Signinæ Ecclesiæ consecravit episcopum.

CIV. Sergius II, natione Romanus, ex patre Sergio. Annos III, usque ad annum Domini 847.

CV. Leo IV, natione Romanus, ex patre Rodaldo. Annos IX, menses III, usque ad annum Domini 856. Iste tradidit Adelwino Juvavensi archiepiscopo beatum martyrem Hermem secum ad sedem suam deducendum. Canonem scripsit episcopis Britannicæ: *Quod pontificum Romanorum statuta præ aliis sunt habenda; et alia plura Lothario Augusto de capitulis imperialibus conservandis.* Item aliud ipsi: *Ut, sicut Romana lex hactenus viguit, et pro nullo hominum est corrupta, ita et nunc suum robur obtineat.* Iste commonuit Lotharium et Ludovicum de canonica et justa electione et consecratione Romani pontificis.

CVI. Benedictus III, natione Romanus, ex patre Petro. Annos II, menses VI, usque ad annum Domini 859. Quo consona totius Urbis acclamatione electo clerus et populus et proceres decretum manibus propriis roborantes, Lothario et Ludovico principibus destinaverunt. A quibus laudatus, legatorum, quos de hac causa miserant, præsentia et collaudatione est consecratus.

CVII. Nicolaus, natione Romanus, ex patre Theodoro. (76) Sic cod. locus corruptus.

doro. Annos ix, menses ix, usque ad annum Domini 868. A quo Lotharius pro Theiberga regina, quam repudiaverat Gualdrada superducta quorundam episcoporum astipulatione, post crebras admonitiones communionem privat. Ipse Adalwino Juvavensi archiepiscopo scripsit de muliere, quæ superposito velamine finxit se monialem esse, et postea ad nuptias rediit; ut pœnitentiam de illusionem agat, et vertatur ad id quod spondit.

CVIII. Adrianus II, natione Romanus, ex patre Jalaro episcopo. Annos v, usque ad annum Domini 873, a quo Lotharius a Nicolao excommunicatus, Romam rediens susceptus, cum se de illatis criminibus excusare vellet, sibi hoc iudicium papa proponeret; ut, si innocens esset, fiducialiter ad communionem accederet; accessit temerarius, et de manu Apostolici iudicium sibi suisque complicibus sumpsit. Nam non multo post ipse, sui que fautores subita morte perierunt, tantaque clades hanc præsumptionem divinitus subsecuta est, ut in ejusdem Lotharii regno tota virtus ac nobilitas non peste sed quasi hostili gladio simul deleta videretur. Primo enim ab ipso papa Lotharius interrogatus, si monitis antecessoris sui domini Nicolai pro Teiberga regina acquievisset, et ille dum se injuncta servasse falso affirmaret, corpus Domini, sicut supra dictum est, sumens, pœnas in via solvit.

CIX. Joannes VIII, natione Romanus, ex patre Gundo. Annos x, usque ad annum Domini 883. Qui Ludovicum imperatorem a sacramento, quod coactus ab Adelgiso duce pro conservanda vita fecerat, absolvit. Qui etiam per venenum a quodam suo propinquo sibi dato, deinde malleo in cerebro percussus obiit. Ipse etiam Photium Constantino-
politanum patriarcham, a Nicolao depositum, interventu augustorum Basilii, Leonis, Alexandri restituit. In libro Gothicæ legis diversa inveniuntur ab eo statuta. De sacrilegio, quod infra xxx passus ab ecclesia in circuitu vel in domibus, quæ sunt infra passus, aliquid inde eripiendo, committitur, seu clericis aut monachis, sive ecclesiasticis personis aliquid mali seu damni intulerit. Non enim capellæ, quæ infra ambitum murorum castellorum sunt ponuntur in hac observatione. Item de compensatione sacrilegii quam Justinianus in v libris auri constituit, ipse in xxx libras argenti examinati, id est sexcentorum solidorum summam argenti purissimi hanc emendationem illis statuit faciendam, ad quos querimonia sacrilegii juste pertinuerit. Et Michaeli Bulgarorum regi: *Si ab excommunicatis sacramenta suscipitis, constat idololatriam, ut schismatici efficeremini fecisse. Et multa alia. Quod querimonia Ecclesiarum, qui in dignitatibus sunt, attentius debent audire.*

CX. Martinus, natione Gallisana, ex patre Palumbo presbytero. Annum i, menses vii, usque ad annum Domini 885. Iste fuit archidiaconus prædecessoris sui.

CXI. Adrianus III, natione Romanus, ex patre Benedicto. Annum i, menses iv, usque ad annum Domini 886.

CXII. Stephanus V, natione Romanus, ex patre Adriano. Annos paulo plus vi, usque ad annum Domini 892. Canonem statuit i, *quod de manifesta et nota plurimis causa non sunt quærendi testes;* quod Leoni Zianensi episcopo scribit.

CXIII. Formosus prius episcopus Portuensis ex patre Leone. Annos iv, menses vii, usque ad annum Domini 896. Cujus consensu Arnolfus rex, filius Carolomanni, Romam armis cepit. Rex etiam eum magno honore susceptus ab eo, ante confessionem B. Petri coronatus imperator creatur ab eo. Unde etiam vehementer affligebatur ab eis. In cujus ingressu ulciscendo papæ injuriam multos Romanorum principes obviam sibi properantes decollare præcepit. Causa autem simultatis inter Formosum papam et Romanos hæc fuit. Formosi decessore defuncto, Stephanus quidam Romanæ Ecclesiæ diaconus erat, quem Romanorum pars quædam sibi papam elegerat; quædam vero pars non infima nominatum Formosum Portuensis civitatis episcopum pro vera religione, divinarumque doctrinarum scientia papam sibi fieri anhelabat. Nam dum in eo esset, ut Stephanus apostolorum vicarius ordinari debuisset, ea, quæ Formosi favebat partibus, pars, Stephanum non mediocri tumultu et injuria ab altari expellunt, et Formosum papam constituunt. Descenditque Stephanus in Tusciam, quatenus Adalberti, potentissimi marchionis auxilio juvaretur; quod et factum est. Nam, Formoso defuncto atque Arnulfo imperatore in propria reverso, et pediculatorum cruciatu, qui *pirialis* dicitur, extincto, hic, qui post Formosi necem constitutus est, expellitur, Stephanusque papa per Adalbertum constituitur. Quo constituto, ut impius, doctrinarumque sanctarum ignarus Formosus de sepulcro extrahere, atque in sedem Romani pontificatus sacerdotalibus vestimentis indutum collocare præcepit. Cui et ait: *Cum Portuensis episcopus esses, cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti?* His expletis, sacratis mox exutum vestimentis, digitisque tribus abscissis in Tyberim jactari præcepit, cunctosque, quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos, iterum ordinavit. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis papa Formosus fuerit, hinc colligere possumus, quia dum a piscatoribus postmodum corpus ejus esset inventum, atque ad B. Petri ecclesiam deportatum, sanctorum quædam imagines hunc in loculo positum venerabiliter salutaverunt.

CXIV. Bonifacius VI, natione Romanus, ex patre Adriano episcopo. Diebus xv. Qui podagra periit anno ipso. Ipse expulsus est post mortem Formosi a Stephano.

CXV. Stephanus VI, natione Romanus, ex patre Joanne presbytero, prius episcopus Campaniæ. Annum i, mensem i. Qui digne propter effossum

Formosum ejectus periiit. Nam tyrannis Peringario A et Lamperto favens, et odio habens, Arnulfum imperatorem, Formosum papam, sicut supra dictum est, viii post obitum ejus mense effossum, et in sella ejus positum, loquente pro eo diacono, criminatum et quasi convictum degradavit, et per crura de ecclesia protractum in Tiberim projici præcepit. Sed divinis per merita ejus miraculis territi cives Romani, non multo post tempore Stephanum digne cruciatum ejecerunt, Formosumque in sepulcrum suum reposuerunt. Iste ab aliis Sergius Romanus diaconus esse dicitur.

CXVI. Romanus, natione Gallisana, ex patre Constantino. Menses fere v, anno Domini 898.

CXVII. Theodorus II, natione Romanus, ex patre Focio. Diebus xx, anno Domini, quo supra.

CXVIII. Joannes IX, natione Tyhertes, ex patre Rampoaldo. Annos ii, usque ad annum Domini 900.

CXIX. Benedictus IV, natione Romanus ex patre Mammolo. Annos iii, menses v, usque ad annum Domini 904.

CXX. Leo V, natione Ardeas de Lompampi. Menses ii. Anno Domini, quo supra. Iste presbyter forensis fuit.

CXXI. Christophorus, natione Romanus, ex patre Leone de titulo Damasi prius cardinalis. Menses iv, qui dejectus monachus factus est, anno Domini, quo supra.

CXXII. Sergius III, natione Romanus, ex patre C Benedicto. Annos vii, menses iii, usque ad annum Domini 912.

CXXIII. Anastasius III, natione Romanus, ex patre Luciano. Annos ii, menses ii, usque ad annum Domini 914.

CXXIV. Lando, natione Sabinensis, ex patre Tainu. Menses v, anno Domini 915.

CXXV. Leo VI, natione Romanus, ex patre Christophoro primicerio. Menses fere iii, anno Domini quo supra.

CXXVI. Joannes X, natione Ravennas, ex patre Joanne. Annos xiv, menses ii, usque ad annum Domini 929. Hic per quamdam meretricem Theodoram papa dicitur esse constitutus.

CXXVII. Stephanus VII, natione Romanus, ex patre Teudemundo. Annos iii, mensem i, usque ad annum Domini 931.

CXXVIII. Joannes XI, natione Romanus, ex patre Sergio papa. Annos iv, usque ad annum Domini 915.

CXXIX. Leo VII, natione Romanus. Annos iii, menses vi, usque ad annum Domini 938. Iste Gerardo Laureacensi archiepiscopo pallium transmisit, et fidem ejus, licet breviter scriptam, approbavit, quam tamen latius explanare dicit eum debuisse. Scripsit etiam Egelolfo Juvavensi archiepiscopo, Ratisponensi, Frisingensi, Sebonensi episcopis, ut ei in omnibus ecclesiasticis negotiis

obedientes et adjutores essent, tanquam ei, cui vicem suam commiserat.

CXXX. Stephanus VIII, natione Romanus. Annos iii, menses fere iv, usque ad annum Domini 942.

CXXXI. Marinus II, natione Romanus. Annos iii, menses vi, usque ad annum Domini 945.

CXXXII. Agapitus II, natione Romanus. Annos fere x, usque ad annum Domini 955. Cujus tempore synodus Ingelheim præsentate Ottone, et Ludovico regibus propter Adelberonem sancti Udalrici nepotem colligitur. Cui synodo vice papæ Agapiti Marinus episcopus præsedit, et cum xxx episcopis Teutoniæ subscripsit. Hic etiam Gerhardum Laureacensis Ecclesiæ pastorem in culmen metropolitanum sublimavit, et litem inter ipsum et Heroldum Salzburgensem de honore archiepiscopii agitatum per determinatores utriusque parochiæ sedavit; ita, ut Heraldus Occidentalis Pannoniæ curam committeret, Geraldo vero Orientalis Pannoniæ, regionemque Avarorum, atque Maraharorum, sed et Sclavorum, qui vel tunc Christiani, vel adhuc Christo lucrandi erant, credidit, et vicem apostolicam in illis partibus prædicandi et episcopos constituendi, omniaque disponere, ac si ipse præsens esset, constituit.

CXXXIII. Joannes XII, qui et Octavianus, natione Romanus, ex patre Alberico. Annos viii, menses iv. Iste a quibusdam culpatur, et dicitur totam vitam suam in adulterio et vanitate deduxisse. Cujus temporibus Otto imperator primus hujus nominis Heinrici regis filius, Romam veniens, ab eo honorifice susceptus est. Cum quo ipse prædictus imperator multum decertavit, sed a nequitia sua nunquam potuit eum remove. Consilio namque habito iterum Romam venit, ut ipsum scelera tum a tanta nequitia revocaret. Cujus ut audivit adventum, Campaniam fugit, et in montibus ibi latitavit. Tunc omnes Romani uno consensu et una voluntate clerici et laici rogaverunt imperatorem, ut sanctæ Ecclesiæ dignum pontificem et pium rectorem tribueret. Quibus ait: *Eligite, qui dignus sit, et ego libentissime vobis eum concedo.* Et elegerunt omnes communiter tam clerici quam laici dominum Leonem, virum venerabilem protoscriniarium summiæ sedis apostolicæ. Imperatore itaque recedente, et Leone in sede manente, Romani ipsum foras ejecerunt, et Joannem illum sceleratum in sedem reduxerunt. Unde fames, et ingens persecutio et tribulatio civitati evenit. Dominus itaque Leo sanus civitatem exivit, et Spoletum ad imperatorem venit. A quo honorifice susceptus contra Romanos parat insidias. Quo veniente, in Reatinam civitatem Romanorum nuntii ante suam præsentiam venerunt, et mortem Joannis nuntiaverunt, et de electione et consecratione Benedicti diaconi rogaverunt; sed nihil obtinuerunt, sed tale ab eo responsum acceperunt: *Quando dimiserò ense meum, tunc dimittam, ut dominum Leonem papam in cathedra S. Petri non restituam.* Nuntii vero reversi eundem Benedictum

præfatum contra voluntatem imperatoris elegerunt. Quod audiens imperator, plus in ira exarsit, et civitatem undique circumvallavit, et diversis modis eos circumquaque afflixit. In tantam itaque captivitate eam deduxit, ut modius surfuris xxx argenteis emeretur. Quam pestilentiam cives ferre non valentes, Benedictum quamvis innocentem imperatori tradiderunt, et dominum Leonem receperunt, sacramento facto super corpus B. Petri; et dimisit eis imperator offensam, et recessit in Galliam.

CXXXIV. Leo annum unum, menses iii de regione, quæ vocatur Clivus Argentarii, ex patre Joanne protoscriniario, natus Romæ, vir omni honestate præclarus. Qui ejecto ab imperatore Ottone Joanne, ut dicitur, scelerato, communi electione tam cleri quam populi assumptus, consecratus est in Romanum pontificem per mensem Decemb. in Lateranensi patriarchivo. Hic fecit ordinationes in eodem mense, presbyteros vii, diaconos ii. Hic collecta synodo Romæ in ecclesia S. Salvatoris, ad exemplum Adriani apostolicæ sedis episcopi, qui domino Carolo invictoriosissimo regi Francorum et Lombardorum patriatus dignitatem, ac ordinationem apostolicæ sedis, et investituram episcoporum concessit, ita: *Ego Leo, servus servorum Dei, episcopus cum cuncto clero ac populo Romano constituimus, confirmamus ac corroboramus, et per nostram apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Ottoni primo, regi Teutonicorum, ejusque successoribus hujus regni Italiæ in perpetuum tam sibi facultatem eligendi successorem, quam summæ sedis apostolicæ pontificem ordinandi: ac per hoc archiepiscopos, seu episcopos, ut ipsi ab eo investituram suscipiant, consecrationem autem, unde debent, exceptis his, quos imperator pontifici et archiepiscopis concessit, et ut nemo deinceps cujuscunque dignitatis vel religioſitatis eligendi, vel patricium sive pontificem summæ sedis apostolicæ, aut quemcunque episcopum ordinandi habeat facultatem, absque consensu imperatoris ipsius, qui tamen fiat absque omni pecunia, et ipse sit patricius et rex. Quod si a Deo et populo quis episcopus eligatur, nisi a supradicto rege laudetur et investiatur, non consecratur. Si quis contra hanc apostolicam auctoritatem aliquid moliat, hunc excommunicationi subjacere decrevimus, et nisi resipuerit, irrevocabili exilio puniri, vel ultimis suppliciiis feriri.* Iste Otto ideo primus rex Teutonicorum vocatur, non quod primus apud eos regnaverit, sed quod primus ex eis imperium ad Teutonicos Francos revocaverit.

CXXXV. Benedictus V, natione Romanus, ex patre Joanne. Sedit menses ii, quo ejecto, ut dictum est, Leonem imperator restituit, et Benedictum in Saxoniam misit, ubi in Bremensi archiepiscopatu finivit in exsilio vitam. Cujus ossa jussu tertii Ottonis Romam reportata venerabiliter sunt sepulta. Leo tamen multa mala perpeſsus est a Romanis secundo.

CXXXVI. Joannes XIII, natione Romanus, ex patre Joanne episcopo, prius Narniensis episcopus. Annos vii, usque ad annum Domini 902, qui communi omnium electione in sede sedit. Iste vir doctus, et honorifice eruditus divinis et canonicis libris, a cunabulis in clericali ordine manens, in Lateranensi palatio ostiarius psalmista, lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus in eadem Romana Ecclesia per distinctos ordines est ordinatus, et ita, Deo volente, legitime et canonicè pontifex est ordinatus. Postquam sedit menses ii et dies xvi, comprehensus est a Rofredo comite, et Petro præfecto cum populo Romano, et miserunt illum in exsilium in Campaniam, et mansit in ipso exsilio menses x et dies xviii. Post mortem vero Rofredi reversus est Romam, et veniens Otto imperator magnam vindictam de populo Romano fecit; alios in patibulo suspendit, et alios in exsilium misit.

CXXXVII. Benedictus VI, natione Romanus, ex patre Hiltibrando. Annum i, menses x, qui a Romanis criminatus et in castello S. Angeli a Crescentio relegatus, et strangulatus est; eoque adhuc vivente Bonifacius ordinatus est, et statim pulsus, et Constantinopolim petiit sub Ottone imp. adhuc primo, anno Domini 974. Secundum alios Donus, secundum alios Bonifacius. Donus annum unum, menses vi.

CXXXVIII. Bonifacius vii, natione Romanus, ex patre Ferrutio, qui statim pulsus Constantinopolim petiit, et Benedictus prius Sutriæ episcopus substituitur. Qui Bonifacius imo Malefacius prius male ordinatus, et expulsus fuerat, et iterum male reversus, pessime postremo defunctus sedit annum fere unum.

CXXXIX. Benedictus VII, natione Romanus, ex patre David, Sutriæ etiam episcopus. Annos ix, usque ad annum Domini 983. Ipse Ottoni imperatori II, et Heinrico duci Bavarix, et archiepiscopis Teutoniæ scripsit, et Laureacensi Ecclesiæ honorem metropolitanum restituit; Pilgrimo ibi sex episcopos suffraganeos assignavit, ita videlicet, ut Salzburgensis Ecclesia superioris Pannoniæ, ista vero inferioris Pannoniæ episcopos haberet. Cui etiam Pilgrimus fidem suam in epistola sibi transmissa luculenter exposuit, et pro pallio transmittendo rogavit.

CXL. Joannes XIV, qui et Petrus, natus Papiæ. Sedit menses viii. Quem superior Bonifacius reversus Constantinopoli, ubi fugerat, comprehensum, et in Castello S. Angeli in custodiam per iv menses inedia attritum jussit occidi. Cujus sede postea per menses xi, invasa subitanea morte præventus, odio suorum post mortem cæsus et lanceatus, nudatoque corpore ante Constantini caballum in campo projectus, mane a supervenientibus clericis est sepultus.

CXLI. Joannes XV, natione Romanus, ex patre Leone presbytero. Annos x, menses vii, qui et ora-

torium Sanctæ Mariæ in gradibus pictura decoravit. Hic obiit anno Domini 996.

CXLII. Gregorius V, qui et Bruno, natione Francus, ex patre Ottone duce, matre Juditta. Annos III, menses IX, usque ad annum Domini 999. Cui rebellans Crescentius in Castello S. Angeli captus, et truncatus per pedes suspensus est. Cujus sedem Joannes Græcus cognomento *Philagathos* episcopus Placentinus invasit, sed ab Ottonis Valisore Birlhione nomine correptus, amputatis naribus et lingua, et effossis oculis in asini caudam per totam Romam ductus est. Hic primus Teutonicorum apostolicæ sedi præsedit. Hic etiam et Wilhelmus Argentinensis episcopus, et Hezil, et Chuno quatuor fratres, filii Ottonis ducis Orientalis Franciæ fuerant, ex quibus Chunone, et Hezilone nati sunt duo fratres imperator factus est Romanus, cum tamen de his duobus tantum inter principes imperii facta sit electio.

CXLIII. Silvester II, qui et Gerbertus cognomento Musicus, natione Equitanus (77), ex monasterio S. Geraldii, primum Remorum, post Ravennatium archiepiscopus, novissime in papam promotus, sedit annos V, usque ad annum Incarnat. Domini 1004, unde de ipso scriptum est.

Transit ab R. Gerbertus in R, post papa vigens R. Hic sæculari litteraturæ nimium deditus, et ob hoc curioso imperatori Ottoni III, juniori amatus fuit.

EPITAPHIUM SILVESTRI PAPÆ, QUI ET GERBERTUS.

Iste locus mundi Silvestri membra sepulti

Venturo Domino conferet ad sonitum.

Quem dederat mundo celebrem doctissima virgo,

Atque caput mundi culmina Romulea.

Primum Gerbertus meruit Francigena sedens

Remensis populi metropolim patriæ;

Inde Ravennatis meruit conscendere summum

Ecclesiæ regimen nobilis, atque potens.

Post annum Romam mutato nomine sumpsit;

Ut fieret toto pastor in orbe novus.

Cui nimum placuit sociari mente fideli,

Obtulit hanc Cæsar tertius Otto sibi.

Tempus uterque comit, præclarus uterque sophia;

Gaudet et omne seclum; frangitur omne reum.

Claviger instar erat cælorum sede potitus,

Tegmine suffectus: ovi vice pastor erat.

Iste vicem Petri postquam suscepit, abegit

Lustrali spatio sæcula morte sui.

Obriguit mundus discussa pace, triumphus

Ecclesiæ nutans dedidicit requiem.

Sergius hunc loculum mutat pietate sacerdos.

Successorque suos compisit amore sui.

Quisquis ad hunc tumulum devezus lumina vertis

Omnipotens Domine, dic, miserere sui.

Ad laudem angelorum dictavit sequentiam. Ad celebræ.

(71) Aquitanus.

CXLIV. Sica, ab aliis Joannes dictus, annum unum.

CXLV. Joannes XVI, annum I.

CXLVI. Joannes XVII, qui et Fasanus, de patre Urso, matre Stephania, post annos quintum et dimidium in sancto Paulo monachus discessit.

CXLVII. Sergius IV, qui et Petrus, *Os porci* cognominatus, olim episcopus Albanensis, ex patre Petro, matre Stephania, Bucca porci. Annos V, qui sepulcrum Silvestri, qui et Gerbertus dictus est, ornavit.

CXLVIII. Benedictus VIII, natione Tusculanus, ex patre Gregorio, nobili matre Maria. Annos XI, mense fere I, usque ad annum Domini 1024. Qui Heinricum ducem Baviariæ coronavit, mediante Walthero Spirense episcopo, data utrobique fidei securitate, et cathedralem ecclesiam, quam ipse fundavit, dedicavit in Babenberch. Ab ipso etiam idem Henricus hujus nominis secundus, imperator vero primus imperiali benedictione coronatur, et sublimatur.

CXLIX. Joannes XVIII. Annos IX, usque ad annum Dom. 1053. Prioris papæ frater ex laico papa ordinatur. Ipse Chunradum imperatorem et Gislam imperatricem in die sancto Paschæ consecravit Romæ in præsentia Rudolphi regis Burgundiæ et Chuttonis (78) regis Angliæ, qui secum illic venerat.

CL. Benedictus IX, qui et Theophilactus. Annos XII. Qui propter scelera sua pulsus, iterumque reversus, et vitiis deditus a papatu sponte recessit anno Domini 1046. Hic moribus tali ac tanto honore indignus occupavit sedem annis plus XII. Quo expulso, Romani Silvestrum quemdam pro eo constituunt, quem ipse postea reversus excommunicatum depulit; sedique suæ redditus se ipsum postea privavit, et alium ob avaritiam Gratianum nomine pro se contra canones ordinavit. Ipsum itaque Romani in sede ponentes papam statuerunt. Cujus rei causa rex Henricus III, imperator vero secundus hujus nominis, considerans schismate turbati Ecclesiam, apud Sutrium synodo diligenter ventilata, Gratianum baculo pastoralis privavit, et Swidigerum Babenbergensem episcopum, Clementem vocatum apostolicæ sedi præfecit, quam tantum VIII menses rexit. Ipse vero rex, atque Agnes regina uxor ejus imperiali benedictione suscepta solemnissimis Nativitatis Christi diebus honore maximo ibi lætificati revertuntur. Ibiq; defuncto Eberhardo Constantiensi episcopo, et ad limina apostolorum sepulto, Theodericus mox ibidem pro eo constituitur.

CLI. Silvester III. Qui ejecto, ut dictum est, Benedicto, ordinatus, statim depulsus est anno Domini 1044.

CLII. Gratianus, natione Romanus, qui et Gregorius. Annos III. Quem Benedictus se ipsum injuste privans pro se papam constituit anno Domini 1047. Hic dives in hæreditate et mobilibus, com-

(72) Canuti.

patiens Ecclesiæ Dei, et schisma, quod in contentione duorum versabatur, amovere volens, utrumque secreto convenit, et oblati ac datis bonis suis, utrumque ab ambitione sedis amovit. Inde a Romanis contra voluntatem suam a quibusdam asseritur electus esse, et illis substitutus. Verum quia iudicio hominis non constat, quo sine flant, quæ indifferenter accipi possunt, ab aliis de Simonia culpatus, jure depositus dicitur.

CLIII. Clemens II, qui et Swidigerus, natione Saxo, Babenbergensis episcopus, ab episcopis et Heinrico rege, ut supra dictum est, deposito Gratiano papa, electus sedit menses IX (79), qui statim mense constitutionis suæ obiit, et ad episcopatum suum reportatur, ibique sepelitur anno Incarnationis Domini 1047. Qui etiam ab aliis potius demens, quam Clemens dici dignus iudicatur, cum utique, per violentiam Gratiano amoto, eum intrusum asserant.

CLIV. Damasus II, qui et Poppo, natione Teutonicus, episcopus Brixiensis, a rege Heinrico missus et papa promotus, anno Domini 1049, mense non integro supervixit. Cessavit mense VII.

CLV. Leo IX, qui et Bruno, Leucorum, sen Tullensium, quod idem est, episcopus, natione Teutonicus, ex Patre Hugone comite, ab Heinrico, quo supra imperatore, et episcopis electus, et papa promotus, sedit annos V, menses II, dies VI, anno Domini 1049. Hic, dum assumpta purpura pontificali per Gallias iter ageret, Cluniacum, ubi Hiltibrandi, qui prioratum ejusdem loci administrabat, admonitione, et quod per laicum manum ad gubernationem totius Ecclesiæ sibi non liceret ascendere, inclinatus purpura deposita, et Hiltibrando secum Romam ducto, a clero et populo Romano in papam eligitur; et sic Romana Ecclesia ad faciendam electionem informatur. Hic, Moguntia synodum cum imperatore celebravit, et cum ipso Pannonias hostiliter intravit, qui etiam Rubertum Giscardum, ducein Northmannorum gentis Apuliae irrupentem Ecclesiæ et imperii finibus coercere volens, commisso prælio, cæsis multis, fugere Beneventum compellitur. Sequenti anno obiit, et in Ecclesia S. Petri Romæ humatus, miraculis clarus habetur. Plures canones statuit. Unum de rapacitate monachorum, sicut sunt tamen multi, qui non studio charitatis, sed zelo rapacitatis docent, et seducunt sæculares homines, ut res suas in vita, seu in morte sua monasteriis suis tradant, et ecclesias, quibus subjecti esse videntur, et a quibus baptismum, pœnitentiam, eucharistiam, nec non et pabulum vitæ cum lacte carnis accipiunt, nihil de bonis suis relinquunt, et ne amplius fiat, omnino prohibemus; imo medietatem omnium rerum suarum ecclesiæ, cui ipse pertinere dignoscitur, relinquere jubemus, et sic convertendi, et recedendi inde habeat licentiam. Fecit etiam cantus plures dulcis melodiarum; Historiam videlicet B. Nicolai, et

B. Gregorii, et solemne illud: *Gloria in excelsis*, et responsorium: *Justum deduxit*, et ñ. *Visita quos, Domine*.

EPITAPHIUM EJUS:

*Victrix Roma dole nono viduata Leone,
Ex multis tali non habitura parem.*

CLVI. Victor II, qui et Gebehardus, Eichstetensis episcopus, natione Teutonicus. Annos II, menses II, dies VII.

CLVII. Stephanus, natione Belgicus, ex patre Gotfrido duce, qui ante Fridericus, Leonis papæ archicapellanus, ex clerico monachus factus est, et abbas montis Cassini. Præfuit apostolicæ sedi mensibus VII, dies XXI. Fratrem etiam habuit, ducein Gotfridum.

B CLVIII. Benedictus IX, natione Burgundio. Menses IX, dies XX, qui ante Joannes dictus privata quorundam gratia Romanorum contra canones promotus, sine consecratione sedit. Unde a Gotefrido duce expellitur, et Florentinæ civitatis episcopus nomine Gebehardus pro eo ordinatus, Nicolaus est appellatus.

C CLIX. Nicolaus II, qui et Gebehardus, Florentinus episcopus. Annos II, menses VI, dies XXV, qui fere triennium in summi pontificatus culmine prælatus; tunc in Perusino episcopatu VI Kal. Aug. subita morte præventus corripitur, et Perusium delatus ibidem sepelitur anno Incarnat. Dom. 1061. Hic in Basilica Lateranensis patriarchivi, quæ cognominatur Constantiniana, considentibus secum archiepiscopis, episcopis et abbatibus, venerabilibus presbyteris, atque diaconibus statuit plura utilia Ecclesiæ, præcipue tamen de electione summi pontificis. Nicolao papa defuncto Romani coronam et alia munera Heinrico regi ejusdem nominis IV transmiserunt, eumque pro eligendo summo pontifice interpellaverunt. Qui ad se vocatis plerisque Italiæ episcopis, generali concilio Basileæ habito, eadem, quam Romani miserunt, corona imposita, patricius Romanorum est appellatus. Deinde communi omnium concilio, Romanorumque legatis eligentibus Kadelo, Parmensis præsul VII Kal. Nov. declaratur papa, et mutato nomine Honorius cognominatur. Dum hæc aguntur, Nordmanni aliquibus Romanis sibi ascitis Luccæ urbis Tusciæ episcopum Anselmum, dato sibi Alexandri nomine, in Kal. Octobris XXVI diebus ante Parmensis episcopi ad papatus promotionem sedi imposuerunt apostolicæ.

CLX. Alexander II. Annos XII, qui et Anselmus, primo Luccensis episcopus. Hic Cadolum Parmensem episcopum sedem Romanam armata manu occupare volentem constantissime repressit. Ipse quidem Nordmannorum et quorundam Romanorum auxilio usus, victo et reprobato Cadelo sedit annis XII. Unde de ipso scriptum in Lateranensi palatio est:

Regnat Alexander, Cadolus cadit et superatur.

CLXI. Gregorius VII, qui et Hiltibrandus, primo Cluniacensis prior, postea archiepiscopus Ravennæ, natione Romanus, ex patre Bonico. Annos XII, mensem I, dies V. Hic præceptor impossibilium statuit, ut nullus laicus se jungeret officio sacerdotis, cujus sciret uxorem. Diaconibus, subdiaconibus uxores dimittere præcepit. Episcopis præcepit ne quemquam ex presbyterorum connubio genitum ad sacrum ordinem promoverent. Unde criminalis utriusque sexus excrevit perturbatio. Ipse pontificatus sui anno VII, anno Domini 1080, celebravit synodum Romæ; ubi inter cætera statuta ordinavit, ut, si quis imperatorum seu ducum vel sæcularium potestatum qualibet alicujus ecclesiasticæ dignitatis officium dare præsumeret, anathematis vinculo subjaceret. Hoc tempore Heinricus imperator, quem ipse hujus anathematis mandato specialiter notaverat, Romam obsedit, Hiltibrandum expulit, Wichbertum, Ravennatensem archiepiscopum, qui et Clemens, papam constituit. Qui Hiltibrandus Salerni mortuus dixisse fertur: *Dilexi justitiam et odium iniquitatem, propterea morior in exilio*. Ecclesia in summo discrimine posita, eo quod Wichbertus Romanam sedem, et urbem occupasset, abbatem Cassinensem, cardinalem Desiderium, qui et Victor, invitum pauci de Romanis trahunt ad papatum, corruptisque pecunia Leoninæ urbis custodibus nocte consecrandum in ecclesiam B. Petri inducunt ob metum schismatis. Synodus Kuitelburch sub eo contra Gwezelonem Moguntinum archiepiscopum celebrata est, cui vice ipsius papæ præsedit Ostiensis episcopus Otto. Qui Moguntinus asseruit, quemlibet rebus suis exspoliatum quidquid interim peccaverit, impune habiturum; cum ad synodum nec possit vocari, nec lege canonica judicari. Ipse etiam papa, excommunicato imperatore, Rudolphum, ducem Alemanicæ coronavit his verbis:

Roma dedit Petro, Petrus diadema Rudolfo.

CLXII. Victor III, qui et Desiderius, abbas Cassinensis, cardinalis. Menses IV, dies VII. Qui nocte, sicut dictum est, ob metum schismatis, corruptis pecunia Leoninæ urbis custodibus, consecratus est, ubi profluvio ventris moritur, et tam ab Urbe quam ab orbe egressus Ostiensi episcopo Urbano, qui prius Otto dictus est, regimen Ecclesiæ reliquit. Wichbertus tamen, quem imperator Heinricus constituerat, per septennium vexavit Ecclesiam. Cujus causa, eo præsentate, anno Dominicæ Incarn. 1085, Moguntinæ celebrata est synodus jussu excommunicati principis, non nisi etiam a privatis communionem episcopis collecta, quæ depelli duos archiepiscopos et duodecim episcopos, eo quod nolentes excommunicatis communicare Romanæ sedi obediant, decrevit, soror esse Ariminensis synodi, quæ a Constantio Ariano celebrata fuit, judicata est.

CLXIII. Urbanus II, prius Otto dictus, Ostiensis episcopus. Annos XI, menses V, dies X et VIII. Qui

PATROL. CCXIII.

A a concilio Claremontensi, quod in Gallia habuerat, regressus, auxilio eorum, quos ad iter Jerosolymitanum accenderat, Wichbertum ab Urbe, excepto castro Crescentii ejecit, sedemque propriam recopit. Inde per Apuliam et Calabriam, Siciliam, quas tunc Northmanni inhabitabant, ingressus, pecuniam magnam collegit, per quam corruptis eis, qui castrum Crescentii servabant, Wichberto tam a castro quam ab Urbe expulso, libere tota Roma potitur. Ipse vero non multo post rebus excedens humanis, Paschali sedem reliquit. Canones statuit Genebaldo Constantiensi episcopo de iis, qui communicant excommunicatis sponte, aut per ignorantiam. In Placentina synodo instituit præfationem et composuit de sancta Maria dicendam: *Et te in veneratione*, etc.

CLXIV. Paschalis II. Annos XVIII, menses V, dies XVIII. Anno pontificii sui XII capitur a rege Heinrico novissimo pro eo quod inter ipsum et regem conventio facta ac obsidibus firmata narratur; ut rex investituras episcoporum remitteret, et papa ipsi regalia resignaret. Quod cum episcopis reclamantibus implere non posset, captus et Aquileienai patriarchæ Udalrico custodiendus traditur, a quo tamen postea imperialem benedictionem consecutus est.

CLXV. Gelasius, qui et Joannes Gaditanus. Annum I, dies V. Quem Heinricus imperator a Roma expulit, et Gregorium, qui et Burdinus a Northmannis dictus est, Bracariensis episcopus, qui prius a domino Paschali Beneventi fuit excommunicatus, papam constituit.

CLXVI. Calixtus, Wido dictus, episcopus Viennensis. Annos V, menses X, dies XIII. A quo Heinricus cum suo papa excommunicatur Burdino, quem etiam ipse in caveam trusit. Unde de ipso scriptum est:

Ecce Calixtus honor patriæ, decus imperiale Burdinum nequam damnat, pacemque reformat.

Cui etiam imperator Heinricus per Honorium legatum et postea successorem suum investituras episcopatum pro metu anathematis resignavit, in hunc modum: *Ego Heinricus, Dei gratia Romanorum imperator Augustus, pro amore Dei, et sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et domini papæ Calixti, et pro remedio animæ meæ dimitto Deo, et sanctis Dei apostolis Petro et Paulo, et sanctæ catholicæ Ecclesiæ omnem investituram per anulum, et baculum, et concedo in omnibus ecclesiis, quæ in regno meo, vel imperio sunt, liberam electionem, et canonicam consecrationem; possessiones et regalia B. Petri, quæ a principio hujus discordiæ usque ad hodiernum diem, sive tempore patris mei, sive et meo ablata sunt, quæ habeo, reddo eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ; quæ autem non habeo, ut reddantur, fideliter adjuvabo. Possessiones etiam omnium aliarum ecclesiarum, et principum, et aliorum tam clericorum quam laicorum consilio principum et justitia, quæ habeo, reddam, et quæ non habeo, ut reddantur, fideliter adjuvabo. Et*

do veram pacem domino papæ, sanctæque Romanæ Ecclesiæ, et omnibus, qui in parte illius sunt, vel fuerunt, et in quibus sancta Romana Ecclesia postulaverit, fideliter iurabo. Litteræ Calixti papæ, in quibus versa vice remisit sibi electiones episcoporum Teutonici regni in hunc modum: *Ego Calixtus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio suo Heinricho, Dei gratia Romanorum imperatori Augusto concedo electiones episcoporum et abbatum Teutonici regni, qui ad regnum tuum pertinent, in præsentia tua fieri absque Simonia, et aliqua violentia; ut, si qua inter partes discordia emerit, metropolitanis et comprovincialium consilio, et iudicio, saniori parti assensum et auxilium præbeas. Electus autem a te regalia per sceptrum sine exactione recipiat, exceptis omnibus, quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur, et quæ ex his jure debentur, faciat. Ex aliis vero partibus imperii consecrati infra vi menses per sceptrum regalia a te recipiant. De quibus vero mihi querimoniam feceris et auxilium postulaveris, secundum officii mei debitum auxilium tibi præstabo. Do tibi veram pacem, et omnibus, qui in parte tua sunt, vel fuerunt tempore hujus discordiæ. Ita sub ipso Ecclesia libertati suæ ad plenum restituitur, et pax reformatur.*

CLXVII. Honorius II, qui et Lambertus. Annos VIII. Hic, sicut supra dictum est, mediator et legatus inter Calixtum papam, et imperatorem Heinrichum fuit, per quem etiam investituras resignavit. Hic episcopum Mediolanensem, eo quod Chunradum sororium imperatoris Henrici in regem ab ipsis civibus suis electum consecravit, depositus est (80), et ipsum Chunradum postea regem Romanorum factum excommunicavit.

CLXVIII. Innocentius II, qui et Gregorius quondam dictus est, natione Romanus, S. Angeli cardinalis diaconus. Annos XIII, menses VII, dies VIII. Quo canonice electo, sed Petro, qui et Anacletus, Petri Leonis filio, violentia amicorum suorum intruso, favente sibi rege Siculo Rogerio, urbem et sedem occupavit. Innocentius itaque, dum resistere non valet, urbe cedens, auxilium Lotharii regis interpellat. Quem Lotharius rex Romam secum ducens, in ecclesia S. Salvatoris, quæ et Constantiana dicitur, ab ipso coronatus, Augusti adeptus est nomen. Sub eo etiam et per eum synodus Romæ Lateranis in Quadragesima celebratur, ubi ducenti (81) et eo amplius episcopi et prælati alii congregantur. Ibi etiam plura utilia Ecclesiæ statuit, et inter cætera: *Ut ordinationes a Petro, sive ab ipso ordinatis irritæ essent, et excommunicationi eum cum suis sequacibus subjacere censuit.*

CLXIX. Coelestinus secundus. Menses VI.

CLXX. Lucius II, qui et Gerhardus. Annum I. Hic gravem a civibus Romanis persecutionem passus, ad patrocinium Romanæ Ecclesiæ Chunradum

(80) *Corr.* deposuit.

(81) *Sic lego:* d^{ci}.

(82) Illic duo sequentes versus abrasi fuerunt.

regem litteris suis monet, et invitat in hunc modum: *Lucius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Chunrado Romanorum regi illustri, salutem et apostolicam benedictionem. « Omne datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est, » etc. (Jac. I).* Populus enim Romanus insanix suæ metas ponere non volens, senatoribus, quos ante instituerant, Patricium adjiciunt, atque ad hanc dignitatem Petri Leonis filium Jordanem eligentes, omnes ei tanquam principi subjiciuntur. Deinde pontificem suum adeunt, ac omnia regalia ejus tam in Urbe quam extra posita, ad jus Patricii sui repossunt, ipsumque suum pontificem more antiquorum sacerdotum de decimis tantum et oblationibus sustentari oportere dicentes: *De die itaque in diem animam justii affligere non timuerunt, etc.*

CLXXI. Eugenius III, a Pisana natus, monachus. Sedit annos VIII, menses IV, dies XXI. Vir religione et sanctitate perspicuus. Ipse ob persecutionis immanitatem cum episcopis et cardinalibus Urbe cedit, et in monasterio Phaphrensi morem mutans consecratur, et ad munita loca se transferens Jordanem, ac suos complices excommunicat. Postea cum Romanis pacem fecit, ita ut patriciatus dignitatem exfestucarent, et præfectum in pristinam dignitatem reciperent, senatores tenerent, sicque in Urbem rediens, Nativitatem Domini ibidem celebravit, anno Dominicæ Incarn. 1146, ubi iterum pro excidio Tiburtinorum sollicitatur. Qui etiam Remis synodum instinctu abbatis Clarevallis contra Magistrum Gisilbertum Pictaviensem episcopum celebravit (82)...

CLXXII. Anastasius IV, sedit annum I, menses IV, dies XXIV.

CLXXIII. Adrianus IV, natione Anglicus, sedit annis IV, menses VIII, dies VI. Quo mortuo, schisma gravissimum totam perturbavit Ecclesiam, quod cœpit anno Domini 1159 et duravit usque ad annum Domini 1177, aliis Rolandum, qui et Alexander, aliis Octavianum, qui et Victor, eligentibus. Mortuo Victore Guido, qui et Paschalis, substituitur. Quo mortuo, Calixtus, qui et Joannes abbas Strumensis subrogatur. Ecclesia tamen tota, nisi pauci timore vel amore Frederici imperatoris inducti, Alexandrum approbat. Qui Adrianus Fredericum regem Romæ renitentibus civibus imperiali benedictione sublimavit (83). *Tempore istius papæ scilicet Adriani supradicti consecratum est mysterium Virginis Mariæ in Czwelt. Deus nos in eo custodiat, et ab omni malo defendat, et Virgo beata nos ad vitam æternam perducatur.*

CLXXIV. Alexander III, natione Senensis, qui et Rolandus, sedit annos fere XIII. 1157 Incarnationis Domini, indictione X, habens in concurrentibus V, in epactis XXVIII, completo decemnovenali cyclo, IX Kal. Aug. schisma, quod diu totam perturbavit

(83) Illic ab alia manu, sæculo XIV non antiquiore inserta sunt.

Ecclesiam, evacuatum est, et in Alexandro Romano pontifice sopitum, ita videlicet quod, dispensatione habita inter regnum et sacerdotium, Alexander papa et Fredericus imperator, diu inter se dissentientes, et iustitiæ suæ in alterutro derogantes osculo pacis, ac iurejurando hinc inde facto, et utrobique stabilito, apud Venetias convenierint, multa dispensatione interposita, quæ pro necessitate et quiete Ecclesiæ, quæ diu vexata est, universaliter approbata est, mediantibus principibus, qui unitatem Ecclesiæ dilexerunt Christiano Moguntino, Wichmanno Magdeburgense archiepiscopis, Chunrado Wormatiense. Ipse sequenti anno in Quadragesima convocatis diversarum nationum et regionum infinitis episcopis et prælatis, ad insolentias et enormitates, quæ tempore schismatis excreverant, sedandas, Romæ synodum celebravit, in qua synodica capitula statuit XIX : 1. Quod sacerdos dotem Ecclesiæ vel decimas alienas (84) privandus est officio et beneficio. 2. Quod nullus clericus vel presbyter habeat plures ecclesias, vel canonicas in diversis partibus. 3. Quod clericus sacerdos manifeste fornicarie cohabitans privandus est officio et beneficio. 4. Quod nullus episcopus debet ordinare clericum, nisi ad certum titulum. 5. Quod nullus episcopus vel archidiaconus debet exactionem habere vel collectas in clericis suis. 6. Quod Magistri scholarium non debent aliquid exigere ab iis quibus prædicant verbum Dei. 7. Quod episcopus, quando circuit episcopatum, non debet habere plures equituras quam xxxv, vel tantum xxx, archiepiscopus non plures quam xl, et sic de cæteris. 8. Quod schismatici, qui juraverunt, et non atroci coactione, non promoveantur. 9. Quod usurarii excommunicentur, nec ad religionem venientes recipiantur, nisi reddantur mala requisita, si possunt. 10. Quod hæretici, sicut Cattarii, sive alio nomine Paterini, excommunicentur et sepultura careant. 11. Quod laici decimationes non habeant. 12. Quod nullus clericus investituram sumat a laico. 13. Quod non fiat sacerdos nisi filius legitimus. Capitula de Nigris monachis : 1. Quod nihil debent exigere ab illis qui convertuntur ad religionem. 2. Quod nihil debent habere proprium. 3. Quod nulla eorum appellatio facta tenet abbatem. 4. Quod abbas priorem canonicum institutum non potest remove, sine conniventia papæ, nisi causa cognita. Inter cætera unum statuit de schismaticis, ut deponantur ab ordinibus et beneficiis ita : *Quod a prædecessore nostro felicis memoriæ papa Innocentio factum est, innovantes, ordinationes ab Octaviano et Widone hæresiarchis, nec non et Joanne Strumense, qui eos secutus est, factas, et ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus, adjicientes etiam ut qui dignitates ecclesiasticas seu beneficia per prædictos schismaticos acceperint, careant impe-*

(84) *Supple dissipans vel quid simile.*
 (85) *Codex, tinendo.*
 (86) *Reliqua subduxit oculis macula, quæ dudum hanc paginam foedaverat.*

tratis. Alienationes sive invasiones, per eosdem schismaticos, sive per laicos factæ sint de rebus ecclesiasticis, careant omni firmitate, et ad Ecclesiam sine omni honore revertantur. Si quis autem contra ire præsumpserit, excommunicationis se noverit subjacere. Illos autem qui sponte juramentum de tenendo (85) schismate præstiterunt, a sacris ordinibus et dignitatibus decernimus maxime suspensos. Anno Domini 1181 obiit Alexander.

EPITAPHIUM EJUS.

*Lux cleri, decus Ecclesiæ, pater Urbis et orbis
 Præsul Alexander clauditur hoc tumulo.
 Luminis extincti (86).
 Cumque suo dolet Urbis. viram
 Non tamen ille reus. casus
 Creditur. viro.
 cura gregis, pudor almus, honestas,
 obtinere locum.
 quis et unde fuit? nomen sibi quondam
 Rolandus, patria Tuscia; Sena domus.
 suis felix et adauctus.
 quibus est felix factus et auctus eis.*

CLXXV. Lucius III, qui et Hübaldus, Ostiensis episcopus, natione Luccensis, sedit annos iv, menses duos. Ipse et imperator Veronæ convenientes, ut inter spiritalem patrem et filium dulcia miscerentur (87) colloquia, et tanquam ex duabus principibus curiis, et duobus orbis capitibus una publica effecta, ecclesiastica simul et sæcularia inter eos tractantur negotia; ubi etiam vicissim alterutrius delectati præsentia, et vigore suffulti, communi consilio omnium, qui ibi convenerant, archiepiscoporum, episcoporum et aliorum principum contra diversas hæreses, et earum auctores, quibus diversa nomina, diversarum ibidem professio falsitatum, Catharos, Paterenos, et eos qui se tam falso nomine humiliatos, vel pauperes de Lugduno, quam superbo mentiuntur, Passagenos, Josepinos, Arnoldistas, Publicanos insurgunt, et suo eos jure condemnant. Ibi etiam postea mortuus est anno Domini 1185, ubi de eo scriptum est :

*Luci Lucca tibi dedit ortum, pontificatum
 Ostia, papatum Roma, Verona mori.*

CLXXVI. Urbanus III, qui et Hubertus, Mellolanensium archiepiscopus, inde etiam oriundus, sedit annum 1, et dimidium. xvi Kal. Nov. obiit, anno Domini 1177. (88) *Kal. Nov. obiit. Ante cujus obitum xx die capta est Jerusalem a Turcis.*

CLXXVII. Gregorius VIII, qui et Albertus, prius cancellarius Romanæ Ecclesiæ, ipso quo electus est anno obiit, hoc est anno Domini 1188. Priori siquidem anno Incarnationis Dom. capta est Jerusalem a Turcis. Unde et ipse in initio electionis suæ episcopis Teutoniæ tam de electione quam de commotione principum ad subveniendum Orientali Ecclesiæ misit epistolam, cujus exemplar pro consonantia temporum ponendam dignum existimavit.

(87) *Forte, miscerentur.*
 (88) *Itæc, uti et omnia, quæ usque ad finem operis sequuntur, addita sunt a manu alia, cœva tamen.*

Gregorius archiepiscopis, episcopis, abbatibus et A praelatis ecclesiarum in Teutonia.

Inter divinæ dispensationis arcana, quæ Deus in hominibus operatur, magna causa admirandi et stupendi nobis existit, quod praelationes, et subjectiones hominum ita dispensat, ut is, qui ponendus est in imo, constitui videatur in summo et e converso. Hoc ipse quoque Salomon admirabatur dicens: « Vidi servos in equis, et dominos quasi servos ambulantes super terram (Eccle. x). » Hoc autem, utinam nobis admirari et videre solummodo datum esset, et non etiam experiri! qui cum ad minorem locum vocati fuissetus a Domino, et nunquam fideliter, sicut oportuit egisse (89) in eo, ad subimitatem celebrioris loci repente assumpti sumus, et debilibus humeris nostris tantum est onus impositum, ut quantum distant cæli a terra, tantum distare vires ab onere videantur. Prædecessore siquidem nostro Urbano XIII Kal. Novembr. in bona confessione viam universæ carnis ingresso, et tradito solemniter sepulturæ convenimus sequenti die in unum, et missa in honore sancti Spiritus, sicut moris est, celebrata, processimus seorsum in unum locum, nos episcopi, presbyteri et diaconi canonibus (90) et postpositis diversis ecclesiasticis negotiis, et præcipue calamitate Orientalis Ecclesiæ, quæ diebus illis audita fuerat, ad electionem pontificis visum est procedendum, ne, si forte dilationem acciperet, detrimentum ex tarditate per diversas partes Christiano populo proveniret. Cum autem requisitæ fuissent civium voluntates, placuit omnibus mediocritati nostræ onus ecclesiasticæ provisionis imponere et tantum instare; ut non una excusatio mea, cum multæ mihi suppeterent, audiretur. Non satis occurubat mihi, quid agerem, dum nec contradicendo, nec acquiescendo erant tuta libertas, hinc me multo defectu virtutis et scientiæ dejiciente, hinc me concordii fratrum voluntate et instantia provocante. Tandem vero considerantes quod non sint hominis viæ ejus, nec in eo est, ut ambulet et dirigat gressus suos, et quod « Christus pro nobis mortuus est, ut et qui » vivant, « non sibi vivant, sed ei, qui pro nobis mortuus est, et resurrexit (II Cor. v), » divinæ misericordiæ nos commisimus, et fratrum acquievimus voluntati, non quod nos ministros idoneos crederimus, et tantum onus a nobis beneportari posse, sed ne multum videremur abundare in sensu nostro, et non satis de Domini Dei nostri confidere pietate. Quoniam igitur in Romanæ Ecclesiæ nos decet reverentia permanere, universitatem vestram præsentium significatione credimus admonendam, quatenus in ipsius Ecclesiæ devotione persistatis, sicut justum est vestræ expedire salutis. Super negotio autem et contritione Orientalis Ecclesiæ per apostolica scripta vos sollicitos reddimus et attentos, rogantes, monentes et ex-

(89) *Leg. egissemus.*

hortantes in Domino, ut ad liberationem illius terræ per vos ipsos, sicut expedire cognoscitis, intendatis et charissimum in Christo filium nostrum Fredericum, illustrem Romanorum imperatorem semper Augustum et proceres et Teutonici regni populum universum curatis monere diligentius, et exhortari, ut pium Omnipotentis obsequium taliter attendant, ut ex hoc vobis et eis æternæ vitæ retributio debeat a tributore omnium in se sperantium augmentari. Ad hoc dilectos filios nostros P. sudaconum nostrum et priorem de Pontid. latores præsentium, litteratos viros, providos et honestos, quos pro vocatione nostra nuntianda transmittimus, et charitati vestræ reddimus propensius commendatos.

Data feria VI Kal. Novemb. indict. VI. Scripsit et B aliam ad universos fideles Ecclesiæ pro eadem commonitione, in qua plenius de excidio terræ Transmarinæ, et miserabili eventu conquestus est, quæ a multis habetur.

CLXXVIII. Clemens, qui et Paulus prius dictus, Prænestinus episcopus, sedit annos II, et dimidium usque ad annum Domini 1191. Iste, obeunte Wilhelmo rege Siculo et deficiente in eo legitimo hærede et successore regni, Palermitano archiepiscopo petenti mandavit inungere et consecrare quemdam Tancredum invasorem ejusdem regniæ dignitatis, nescio utrum in odium Romanæ majestatis, cui tunc præerat Fredericus gloriosus imperator, qui etiam tunc iter Jerosolymitanum aggressus, regnum filio suo H. reliquerat, an in spe recuperandæ Apuliæ, quam diu asseverabant dotem Romanæ Ecclesiæ, cum tamen prius in contractu matrimonii inter præfatum filium imperatoris, qui postea statim patri in Augusti et imperatoris nomine successit, et sororem regis Wilhelmi ita conductum et approbatum ab omnibus principibus terræ fuerit, ut, si præfatus frater ipsius sine hærede decederet, regnum ad istum transiret. Opportunitatem siquidem se invenisse per eundem Tancredum Romani credebant, ut, quandiu terram aspirabant, tunc facilius possent recuperare.

CLXXIX. Coelestinus III, qui et Jacinthus, cardinalis diaconus. Ipse 1191 Heinricum regem, filium Frederici imperatoris venientem in Apulliam ad regnum obtinendum, quod ad ipsum pro uxore sua, quam ipse ante duxerat, sorore videlicet Wilhelmi, qui noviter mortuus est, pertinuit, sequenti die Paschæ coronavit, et ipsum, ac ipsam imperiali benedictione sublimavit. Eodem siquidem anno post mortem Clementis circa mediam Quadragesimam electus, et Sabbato ante passionem Domini sacerdos factus, in die Paschæ et sequenti ipsum imperatorem et uxorem suam consecrat.

(90) *F. canonice.*